

Nr 53

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1961/62 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (bilaga 7, punkterna 78—87), under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1961, föreslagit riksdagen att

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen förordat;

II. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranledes av vad departementschefen förordat;

IV. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62;

V. godkänna av departementschefen föreslagna ändringar i bestämmelserna om familjebostadsbidrag;

VI. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om statsbidrag till anordnande av specialinredda lägenheter för invalider och om statsbidrag till fiskarbostäder;

VII. för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 583 000 kronor;

2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 796 000 kronor;

3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 5 162 000 kronor;

4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 741 000 kronor;

5) till Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m. ett förslagsanslag av 260 000 000 kronor;

6) till Bostadsrätter ett förslagsanslag av 150 000 000 kronor;

- 7) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 29 000 000 kronor;
- 8) till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor;
- 9) till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor ett reservationsanslag av 1 000 kronor;
- 10) till 1960 års bostadsräkning ett reservationsanslag av 3 350 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkterna 3, 4 och 8), under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1961, föreslagit riksdagen att

I. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om tertiärlån, egnahemslån och lån till kollektiva tvätterier;

II. medgiva att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande må meddelas intill ett belopp av 970 000 000 kronor;

III. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna för vissa tillägglån m. m.;

IV. medgiva att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

V. för budgetåret 1961/62 anvisa

a) under statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 730 000 000 kronor;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien ett investeringsanslag av 1 000 kronor;

b) under fonden för låneunderstöd

till Räntefria lån till bostadsbyggande ett investeringsanslag av 35 000 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 54 av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*,

I: 96 av herr *Lundström m. fl.*,

I: 134 av herr *Spetz*,

I: 135 av herr *Strand m. fl.*,

I: 234 av herr *Fritz Persson*,

I: 237 av fru *Wallentheim m. fl.*,

I: 333 av herr *Bengtson m.fl.*,

- I: 337 av herr *Ewerlöf m. fl.*,
I: 338 av herr *Knut Johansson m. fl.*,
I: 425 av herrar *Bengtson och Sundin*,
I: 426 av herr *Bengtson m. fl.*,
I: 429 av herr *Bengtson m. fl.*,
I: 434 av herr *Lundström*,
I: 436 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.*,
I: 439 av herr *Harald Pettersson m. fl.*,
I: 458 av herrar *Sveningsson och Stefanson*,
I: 517 av herr *Sveningsson m. fl.*, samt
från andra kammaren
II: 35 av herr *Ekström i Iggesund m. fl.*,
II: 36 av herr *Nilsson i Gävle m. fl.*,
II: 119 av herr *Ohlin m. fl.*,
II: 162 av herr *Johansson i Öckerö m. fl.*,
II: 334 av herr *Svenning m. fl.*,
II: 335 av herr *Svensson i Kungälv m. fl.*,
II: 346 av herrar *Lindkvist och Kellgren*,
II: 354 av herrar *Fagerlund och Johansson i Norrköping*,
II: 390 av herr *Hedlund m. fl.*,
II: 396 av herr *Hjalmarson m. fl.*,
II: 493 av herr *Boo m. fl.*,
II: 498 av fru *Gärde Widemar* och herr *Källenius*,
II: 501 av herr *Hedlund m. fl.*,
II: 502 av herr *Hedlund m. fl.*,
II: 505 av herrar *Larsson i Hedenäset och Johnsson i Skoglösa*,
II: 506 av herr *Larsson i Luttra m. fl.*,
II: 507 av herr *Källenius m. fl.*,
II: 518 av herr *Sköldin m. fl.*,
II: 603 av herr *Källenius m. fl.*

Yrkandena i nämnda motioner redovisas i det följande.

Utskottet har vidare till behandling förehåft den redogörelse, som riksdagens år 1960 församlade revisorer lämnat i sin berättelse (del I, § 15) angående teknisk kontroll av statligt belånade fastigheter.

Det av revisorerna i nämnda sammanhang gjorda uttalandet redovisas i det följande.

PROPOSITIONEN

Femte huvudtiteln

Bostadsstyrelsen: Avlöningar. Ytterligare decentralisering av ärenden från bostadsstyrelsen till länsbostadsnämnderna har ägt rum under innevarande budgetår. Av ärenden rörande tertiärlån har styrelsen nu endast kvar dem som avser Stockholm med förorter och Göteborg samt, vad gäller flerfamiljshus, Malmö. Även utflyttningen från statliga till kommunala organ av den tekniska granskningen i låneärenden har fortsatt och omfattar nu 74 städer samt ett sextioital andra kommuner.

Departementschefen förordar, att byrån för teknisk-ekonomiska utredningar avvecklas och att byråns personal överföres till tekniska byrån med undantag för byråchefen, vars befattning dras in när förordnandeperioden utgår.

Vidare tillstyrkes att sammanlagt tre kanslistjänster inrättas på kansli-byrån och planeringsbyrån, varvid två amanuens tjänster indrages och en befattning som kansliskrivare i Ae 10 vakantsättes. Med hänsyn till behovet att effektivisera granskningen av kommunala beslut om familjebostadsbidrag föreslås inrättande på sociala sektionen av en tjänst som kontorsskrivare i Ag 13 och en tjänst som kansliskrivare i Ag 10. Marksektionen bör tillfälligt kunna förstärkas med en lantmätare.

I enlighet med vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör en tjänst som förste byråsekreterare i Ao 23 på lånebyrån ombildas till byrådirektörstjänst i Ao 24, en kontoristtjänst i Ae 9 på kanslibyrån utbytas mot en kansliskrivartjänst i Ae 10 samt en tjänst som kanslibitråde i Ae 7 inrättas på samma byrå i stället för en biträdestjänst i reglerad befordringsgång. Därutöver bör arvdestjänsten som chef för styrelsens sociala sektion ombildas till byrådirektörstjänst i Ae 26 samt en byråingenjörstjänst i Ae 19 på tekniska byråns arkitektsektion förändras till en tjänst som förste byråingenjör i Ae 21.

Antalet ordinarie kontorsbiträden bör ökas med tre. Vidare beräknas medel för arvode till en organisationsföredragande.

Förslagen medför, inberäknat automatiska förändringar, en ökning av medelsbehovet under anslaget med 490 800 kronor. Anslaget upptas alltså med 4 583 000 kronor.

Bostadsstyrelsen: Omkostnader. Departementschefen förordar i enlighet med förslag av bostadsstyrelsen, att anslaget ökas med 37 000 kronor, varav 12 600 kronor för anskaffande av en alfabetisk översättningsmaskin till styrelsens hålkortsavdelning. Anslaget föreslås uppfört med 796 000 kronor.

Länshostadsnämnderna: Avlöningar. Departementschefen förordar att antalet ordinarie kontorsbiträden ökas med 18. De automatiska anslagsförändringarna föranleder en höjning av anslaget med 485 200 kronor. Anslaget uppföres med 5 162 000 kronor.

Länshostadsnämnderna: Omkostnader. Departementschefen förordar en höjning av anslaget med 56 000 kronor, varav 10 000 kronor till bränsle, lyse och vatten samt 46 000 kronor till övriga expenser.

Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m. Bostadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet under anslaget, 260 000 000 kronor, utgår från förutsättningen att nuvarande ränteläge kommer att bestå under nästa budgetår och att de garanterade räntesatserna lämnas oförändrade. Ökningen av medelsbehovet föranledes huvudsakligen av att antalet låneärenden med ränteeftergift ökar i en omfattning motsvarande nyproduktionen av statsbelånade bostäder. Någon ändring av den garanterade räntans nivå anser departementschefen ej böra företagas f. n. Bostadsstyrelsens anslagsberäkning godtages därför. Anslagets rubrik föreslås ändrad från Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån till Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.

Bostadsrabatter. Från anslaget bestrides utgifterna för familjebostadsbidrag och pensionärsbostadsbidrag.

Bostadsstyrelsen har föreslagit en höjning av familjebostadsbidragets belopp. Departementschefen anför, att bostadskostnaderna såväl i flerfamiljshus som egnahem stigit inte oväsentligt sedan familjebostadsbidragens nu gällande belopp fastställdes. Denna stegring utgör en ganska betydande ekonomisk belastning för barnfamiljerna. En förstärkning av det statliga bostadsstödet åt dem framstår därför som motiverad.

Departementschefen erinrar i detta sammanhang om att bostadsbyggnadsutredningen har i uppdrag att bl. a. klarlägga barnfamiljernas bostadsbehov. Utredningen har fått medel till sitt förfogande för att genom en statistisk undersökning belysa bostadsefterfrågans omfattning och inriktning. Det torde dock dröja avsevärd tid, innan ifrågavarande utredningsarbete kan föranleda beslut av statsmakterna. En förbättring av familjebostadsbidragen kan inte anstå till dess.

Under dessa förhållanden har departementschefen ansett sig böra godtaga bostadsstyrelsens förslag till höjning av bidragsbeloppen. Detta innebär, att helt familjebostadsbidrag ökas med 60 kronor för familj och år samt 30 kronor för barn och år, varjämte reducerat och förhöjt bidrag ökas i proportion härtill. De ändrade bestämmelserna anses böra gälla fr. o. m. ingången av nästa budgetår. Höjningen av bidragens belopp medför enligt bostadsstyrelsens beräkningar en ökning av medelsbehovet för helt budgetår av 20 000 000 kronor.

Bostadsstyrelsen har föreslagit, att bidragsförfattningen kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om att familjebostadsbidrag inte skall kunna överlätas och därför ej heller tagas i mät. Bidragskungörelsen bör även enligt departementschefens mening förtydligas med föreskrift av det föreslagna innehållet.

Bostadsstyrelsen har vidare erinrat om att familjebostadsbidrag i förekommande fall ej får överstiga den årshyra eller årliga avgift familjen har att erlægga för bostaden och dess uppvärmning. Det har visat sig bereda svårigheter i vissa fall att bestämma kostnaderna för uppvärmning, när bidragstagaren själv har att bekosta och ombesörja uppvärmningen. I syfte att underlätta ärendehaningen i sådana fall har styrelsen lagt fram förslag till schablonregler för beräkning av bränslekostnaderna. Departementschefen tillstyrker detta förslag.

Departementschefen anmäler i detta sammanhang att Kungl. Maj:t den 30 juni 1960 meddelat beslut rörande pensionärsbostadsbidrag till lägenhet i en- och tvåfamiljshus som beviljats egnahemslån eller statlig ränteeftgift.

Den föreslagna höjningen av familjebostadsbidragens belopp beräknas medföra en ökning av utgifterna under anslaget med ca 20 000 000 kronor nästa budgetår. Enligt bostadsstyrelsens beräkningar, vilka departementschefen godtager, skulle vid oförändrade bidragsbelopp åtgå ca 130 000 000 kronor. Anslaget uppföres därför med ett belopp av 150 000 000 kronor.

Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet. Från detta anslag bestrides utgifterna för förbättringslån i den mån de är ränte- och amorteringsfria, statsbidrag till fiskarbostäder, förvaltningsbidrag till förmedlare av bostadsegnahemslån samt sådana bidrag till invalidbostäder, som beviljas i samband med förbättringslån.

Departementschefen behandlar först frågan om bidragen till specialinredning av invalidbostäder. Sådana bidrag kan beviljas för lägenheter i hus, som tillkommer med stöd av statliga tertiärlån, egnahemslån eller förbättringslån eller för vilket statligt räntebidrag beviljas. Bidrag kan däremot ej utgå för lägenhet i tidigare uppfört statsbelånat hus eller i helt privatfinansierat hus. Bostadsstyrelsen har nu föreslagit, att ifrågavarande begränsning av bidragsverksamheten skall slopas.

Bidragsverksamheten har nu pågått i två år. Erfarenheterna torde få betecknas som goda. Bidraget har visat sig fylla ett angeläget behov. Såsom bostadsstyrelsen framhållit har emellertid begränsningen av bidragets tillämpningsområde medfört, att bidragsansökningar i vissa fall måste avslås, ehuru sökandena varit i behov av statligt stöd för att anskaffa erforderlig specialutrustning för sin bostad. Departementschefen förordar därför styrelsens förslag att tillämpningsområdet utvidgas till att omfatta alla hus och lägenheter. Såsom styrelsen förutsatt bör krävas att bostaden

är av god kvalitet. Ändringen bör genomföras den 1 juli 1961. Det anses emellertid lämpligt att en möjlighet lämnas öppen att bevilja bidrag också i fråga om företag, som påbörjats före nämnda dag, dock ej före den 1 januari 1961. Bidragsbestämmelserna i övrigt bör i avvaktan på ytterligare erfarenheter lämnas oförändrade.

Bostadsstyrelsen har räknat med att den nu föreslagna ändringen inte kommer att medföra någon mera avsevärd ökning av bidragsgivningen. Beträffande den anslagstekniska redovisningen av bidragen bör gälla samma regler som hittills. Bidrag som beviljas till lägenhet i hus, för vilket statligt stöd i annan form inte lämnats, bör avföras från nu förevarande anslag.

1954 års fiskeriutredning har föreslagit, att bidragsgivningen för fiskarbostäder skall fortsätta med oförändrat geografiskt tillämpningsområde men utövas restriktivt. Utredningen har vidare föreslagit viss höjning av bidragsbeloppen. Därjämte innebär utredningens förslag, att bidrag skall kunna lämnas också för byggnad, som avser att tillgodose kollektiva ändamål, samt att bidragen skall ha formen av femåriga avskrivningslån.

För egen del anför departementschefen, efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet, följande.

Ifrågavarande bidragsverksamhet har ringa omfattning men synes vara av en viss betydelse som stöd åt fiskerinäringens utövare inom de kustområden, som omfattas av bidragsgivningen. Bidragsverksamheten bör därför inte slopas f. n. Såsom utredningen framhållit är det emellertid med hänsyn till rationaliseringssträvandena inom fisket angeläget att bidragsansökningarna prövas restriktivt. De av utredningen angivna närmare förutsättningarna för denna prövning bör godtagas. I enlighet med utredningens förslag bör yttrande över ansökningarna inhämtas från vederbörande hushållningssällskaps fiskerinämnd samt från fiskeristyrelsen. I övrigt bör bidragsverksamheten tills vidare kvarbli hos de bostadspolitiska organen. Någon ändring av verksamhetsområdet för bidragsgivningen kan inte tillstyrkas.

De nu gällande maximibeloppen har varit oförändrade sedan 1942. För att bidragen skall få avsedd betydelse bör beloppen höjas. Jag tillstyrker i detta hänseende utredningens förslag, som innebär att bidragets maximibelopp blir 4 000 kronor för bostad med eller utan sjöbod och båthus, 2 000 kronor för sjöbod och båthus samt 1 500 kronor för enbart sjöbod eller båthus.

Ifrågavarande subventioner bör alljämt lämnas såsom bidrag. I enlighet med utredningens förslag bör möjlighet öppnas att lämna bidrag till byggnad, som avser att tillgodose flera fiskares behov.

Ändringen av bidragsbestämmelserna bör lämpligen träda i kraft den 1 juli 1961.

Departementschefen föreslår att medel ställes till förfogande så att långivningen nästa budgetår kan ges en omfattning, som svarar mot den av bostadsstyrelsen beräknade ansökningsfrekvensen. Detta innebär, att 28 000 000 kronor disponeras för långivning avseende räntefria förbättrings-

lån nästa budgetår. Därmed bör det vara möjligt att under nästa budgetår bevilja sådana lån, om vilka ansökningar göres redan detta budgetår men som inte ryms inom det disponibla lånebeloppet. Departementschefen räknar med, att anslaget åter skall kunna minskas för budgetåret 1962/63.

Styrelsens beräkning av de utgifter i övrigt, som skall bestridas från anslaget, godtages. Det föreslås, att anslaget anvisas med 29 000 000 kronor.

Bidrag till inrättande av pensionärshem. Den särskilda bidragsgivningen till inrättande av pensionärshem upphörde med utgången av år 1958. Dessförinnan beviljade bidrag utbetalas från ifrågavarande anslag.

Det återstår att utbetala beviljade pensionärshemsbidrag till ett belopp av ca 9 000 000 kronor, sedan de medel förbrukats som nu står till styrelsens förfogande för ändamålet. Departementschefen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 9 000 000 kronor.

Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande hyggnadstekniska frågor. Departementschefen förordar att anslaget för nästa budgetår uppföres med endast ett formellt belopp.

1960 års bostadsräkning. Det totala medelsbehovet för bostadsräkningen under budgetåret 1961/62 beräknas till 3 350 000 kronor. Departementschefen förordar att detta belopp anvisas.

Kapitalbudgeten

Lånefonden för bostadsbyggande. Från fonden, till vilken medel anvisas i den mån så erfordras för utbetalning av beviljade lån, utlämnas tertiärlån till flerfamiljshus samt räntebärande egnahemslån och förbättringslån. För varje budgetår fastställs en ram för långivningen. För innevarande budgetår har anslaget till fonden uppförts med 820 000 000 kronor.

Departementschefen tar inledningsvis upp frågan om *bostadsbyggandets omfattning och inriktning* till behandling och anför.

Bostadsbyggandet har under de senaste åren legat på en mycket hög nivå. Under 1959 färdigställdes 69 300 nya bostadslägenheter. Produktionen under 1960 har nu beräknats till ungefär samma antal. För innevarande budgetår har uppställts ett minimiprogram för bostadsbyggandet, innefattande en nyproduktion av 63 000 lägenheter. Vid anmälan av frågan om detta bostadsbyggnadsprogram (statsverksprop. 1960, bil. 27) anförde jag bl. a., att det kunde visa sig föreligga behov av så stor igångsättning att programmet behövde utökas.

Bostadsstyrelsen har för såväl innevarande som nästa budgetår föreslagit bostadsbyggnadsprogram omfattande 70 000 lägenheter varav 20 500 lägenheter i småhus.

Enligt min mening bör den uppnådda höga produktionsnivån bibehållas. Om en fortsatt avveckling av den alltjämt på många håll svåra bostadsbristen skall bli möjlig, kan någon minskning av bostadsbyggandet inte godtagas. Senare denna dag föreslår jag, att medelsramen för innevarande budgetår utvidgas i enlighet med bostadsstyrelsens förslag.

Under flera år har statsmakterna, på grund av vanskligheten att långt i förväg bedöma vilken produktionsomfattning konjunkturutvecklingen kunde medge, tillämpat metoden att för det kommande budgetåret fastställa ett minimiprogram, vilket sedan regelmässigt utvidgats genom tillägg till lånemedelsramen. Detta system är förknippat med vissa olägenheter vid planeringen av bostadsbyggandet. För att planläggningsarbetet skall kunna skötas rationellt och främja ett så effektivt utnyttjande av produktionsresurserna som möjligt är det önskvärt, att kommuner och byggnadsföretagare på ett tidigt stadium får klarhet om vilken tilldelning av lånemedel de har att räkna med under en kommande verksamhetsperiod. Med det förfarande som nu tillämpas är det emellertid inte möjligt att förrän i februari, när riksdagen beslutat om tillägg till medelsramen för det löpande budgetåret, fördela de ytterligare lånemedel, som avses för igångsättning under budgetårets senare hälft. Detta leder till försämrad planering med förseningar i igångsättningen som följd.

Det sagda utgör enligt min mening skäl för att frångå systemet med minimiprogram. I stället bör medelsramarna från början beräknas så att de ger utrymme för det bostadsbyggande, som ler sig motiverat från bostadsmarknadssynpunkt och som det bör vara möjligt att förverkliga.

På vissa orter med hög efterfrågan på arbetskraft har bostadsbristen försvårat arbetsmarknadsmyndigheternas ansträngningar att dit överflytta arbetssökande från orter med bristande sysselsättningsmöjligheter. I ett antal fall har arbetsmarknadsstyrelsen för att undanröja dessa svårigheter låtit uppföra provisoriska bostäder med anlåtande av medel för arbetslöshetens bekämpande. Under det senaste året har dock i stället genom samarbete mellan arbetsmarknadsstyrelsen och bostadsstyrelsen sådana orter kunnat ges en extra tilldelning av lånemedel. Detta har medfört, att byggandet av provisoriska bostäder fått en mera begränsad omfattning. Då man har anledning befara att dylika provisoriska bostäder när de väl uppförts i många fall kommer att nyttjas under relativt lång tid, är det önskvärt att deras antal begränsas. Jag förutsätter, att även framdeles den ökning av bostadstillgången på vissa orter, som kan bli erforderlig i samband med överflyttning av arbetskraft, skall kunna komma till stånd genom ett samarbete mellan arbetsmarknads- och bostadsmyndigheterna. Vid fördelning av låneramen bör därför behovet av en reserv för detta ändamål beaktas.

Från nu angivna utgångspunkter förordar jag i överensstämmelse med bostadsstyrelsens förslag, att för nästa budgetår uppställs ett bostadsbyggnadsprogram omfattande 70 000 lägenheter. Beträffande fördelningen på flerfamiljshus och småhus har bostadsstyrelsen, som förutsatt att 66 000 lägenheter kommer att finansieras med statslån, föreslagit att medel beräknas för 47 000 lägenheter i flerfamiljshus och 19 000 lägenheter i småhus. Styrelsen har ansett sig kunna förutsätta att en långivning till småhus av denna omfattning kommer att motsvara de hygginitiativ avseende småhus, som kan väntas göra sig gällande under budgetåret.

Styrelsens beräkning av byggandets fördelning på hustyper bör godtagas. Då småhusbyggandet inte bör hållas tillbaka av en för snäv medelsram bör

denna beräknas så, att den ger utrymme för lån till småhus i en omfattning motsvarande den efterfrågan, som kan emotses under budgetåret.

Departementschefen övergår därefter till att behandla av bostadsstyrelsen framställda förslag till vissa ändringar i gällande lånebestämmelser m. m.

Bostadsstyrelsen har föreslagit att *bestämmelserna om egnahemslån* skall ändras så, att lån kan beviljas även bostadsrättsförening samt enskild byggnadsföretagare, som avser att bygga småhus för uthyrning.

Departementschefen erinrar om att frågan om småhusbyggandets framtida förutsättningar skall utredas av bostadsbyggnadsutredningen. Sedan utredningens arbete härmed fullbordats, torde det bli anledning att mera allmänt ompröva utformningen av finansieringsstödet för småhus. Det synes därför inte lämpligt att nu vidtaga några långtgående ändringar i gällande lånebestämmelser. I sammanhanget erinras om att riksdagen år 1959 uttalade sig för en undersökning av möjligheterna att på småhusområdet övergå till ett system med kreditgarantier i stället för statliga lån (rskr. 1959: 145). Departementschefen anser, att denna undersökning bör anstå med hänsyn till bostadsbyggnadsutredningen.

Bostadsstyrelsens nu föreliggande förslag har en mindre räckvidd. Dess huvudsakliga syfte är, att det statliga finansieringsstödet vid småhusbyggande skall så långt möjligt bli likvärdigt, oavsett om tertiärlån eller egnahemslån väljes som finansieringsform. Enligt departementschefens mening behöver emellertid konsekvenserna av de ändringar i lånereglerna, som styrelsen föreslår, belysas ytterligare, innan någon ståndpunkt tages till styrelsens förslag.

Däremot förordas, att egnahemslån skall kunna beviljas ägare av jordbruksfastighet också för beredande av *bostad åt fastighetens arrendator*.

I fråga om egnahemslån för hus, som förutom bostadslägenhet innehåller lokaler för ägarens eget behov eller butiker, gäller, att *kommunens ansvar* för egnahemslånet reduceras med hänsyn till omfattningen av sådana lokaler. Denna regel var motiverad, när kommunens ansvar avsåg lånets räntefria stående del, eftersom denna lånedel minskades i de åsyftade fallen. Med den utformning det kommunala ansvarsåtagandet numera har finns emellertid inga bärande skäl för att kommunens ansvar skall vara mindre i dessa fall än om huset innehåller enbart bostadsutrymmen. Det torde närmast få betecknas som ett förbiseende, att bestämmelsen om reduktion av kommunens ansvar har bibehållits även efter slopande av egnahemslånets räntefria stående del. Departementschefen föreslår, att bestämmelsen utgår.

De nu föreslagna ändringarna i egnahemslånekungörelsen anses böra genomföras den 1 juli 1961.

Bostadsstyrelsen har föreslagit, att ärenden som gäller tillämpningen av

den s. k. 50-procentregeln, d. v. s. de fall då tertiärlån sökes för byggnad, vari mer än hälften av lägenhetsytan utgöres av andra utrymmen än bostäder, i fortsättningen skall handläggas av styrelsen. Departementschefen har i och för sig ingenting att invända mot styrelsens förslag men anser det inte lämpligt att ändringen genomföres nu. Frågan anses böra tas upp på nytt, när bostadspolitiska organisationskommittén lagt fram förslag rörande den bostadspolitiska organisationen.

I fråga om *kvalitetskrav på bostäder, som finansieras med statslån*, föreslår bostadsstyrelsen, att låneförfattningarna skall kompletteras med uttryckliga bestämmelser om att det lånebeviljande organet äger utfärda föreskrifter beträffande byggnadernas storlek och form.

Det bör enligt departementschefens mening i allmänhet inte komma i fråga att det lånebeviljande organet i samband med långivningen ställer krav, som beträffande byggnadernas storlek och form sträcker sig längre än fastställda stads- och byggnadsplaner. Det finns emellertid föråldrade stadsplaner, som är i stort behov av revision. Med hänsyn härtill bör ett byggnadsprojekts överensstämmelse med fastställd plan inte nödga de lånebeviljande organen att för statlig belåning godtaga byggnadsföretag, som enligt nutida betraktelsesätt ej tillfredsställer berättigade kvalitetskrav. Gällande lånebestämmelser ger emellertid de lånebeviljande organen erforderlig handlingsfrihet vid prövning av lånefrågan.

Ett av bostadsstyrelsen framlagt förslag angående *lån till kollektiva tvätterier* tillstyrkes i huvudsak av departementschefen. Den särskilda kungörelsen om lån till kollektiva tvätterier föreslås skola behållas men lånen utbetalas från lånefonden för bostadsbyggande, till den del de är räntebärande, och i övrigt från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande. I fråga om inriktningen av tvätteristödet biträdes bostadsstyrelsens uttalande att lån till större tvätterier, i den mån de inte är avsedda att betjäna i huvudsak endast ett sammanhängande större bostadsområde, bör beviljas endast i undantagsfall. Beträffande formen för den till vissa mindre tvätterier utgående subventionen anses det inte finnas skäl att vidtaga annan ändring än att maximibeloppet höjs från 20 000 till 30 000 kronor. Bestämmelserna om avskrivningstid bör lämnas oförändrade. Tvättcirkellånen bör utmönstras ur lånekungörelsen. Räntan på tvätterilånen bör fastställas till 5 % eller samma procentsats som gäller för tertiärlån till andra lokaler än bostäder.

De föreslagna ändringarna bör lämpligen genomföras den 1 juli 1961. De tvätterilån som utestår vid utgången av innevarande budgetår bör överföras till lånefonden för bostadsbyggande med undantag för räntefria stående delar, vilka alltjämt bör redovisas under fonden för låneunderstöd. Anslaget till kollektiva tvätterier bör utgå ur riksstaten och vid innevarande budgetårs utgång eventuellt odisponerade medel tillgodoföras titeln lånemedel.

Departementschefen övergår därefter till frågan om *långivningen till s. k. byggmästarbildade bostadsrättsföreningar*. Bostadsstyrelsen har föreslagit dels ändring av lånevillkoren för sådana föreningar, innebärande en sänkning av den nu gällande övre belåningsgränsen, dels åtgärder för ökad kontroll över ifrågavarande företag. Förslaget grundar sig främst på kritik som framförts från de boendes sida och som innebär, att systemet med byggmästarbildade föreningar i alltför hög grad utestänger de blivande bostadsrättshavarna från det medinflytande i byggnadsföretaget, som rätteligen bör tillkomma dem, och i vissa fall åsamkar dem direkta ekonomiska förluster.

De kritiska omdömen om ifrågavarande bostadsrättsföretag, som förestavat bostadsstyrelsens förslag till skärpta regler för långivningen till dem, har mött gensaga i vissa remissyttranden. I andra yttranden, närmast från de rikskooperativa företagens sida, vitsordas i huvudsak styrelsens uppfattning om bristerna i den nuvarande ordningen.

Departementschefen anser det angeläget, att bostadsrättshavarnas berättigade intressen blir ordentligt tillgodosedda. Även om man kan ha olika uppfattning om i vilken mån brister i detta hänseende hittills har framträtt i samband med föreningsbildning på enskilda byggnadsföretagares initiativ, torde det få anses styrkt, att behov föreligger av anordningar, som bereder bostadsrättshavarna ett bättre skydd än f. n. Det framstår härvid som särskilt viktigt, att de boende erhåller fullgott skydd för värdet av sina kapitalinsatser, att deras rätt effektivt bevakas vid bestämmande av de ekonomiska villkoren för byggnadsföretaget samt att de beredes garantier mot förlust till följd av brister hos byggnadsföretaget.

Vad angår föreningar, som är anslutna till något av de rikskooperativa företagen, synes det inte föreligga behov av andra garantier än dem, som kan anses ligga i tillhörigheten till riksorganisationen. Inte heller i fråga om fristående bostadsrättsföreningar, d. v. s. sådana föreningar som bildas på de blivande bostadsrättshavarnas eget initiativ, synes några särskilda garantiregler behövliga. Detsamma torde merendels också gälla i fråga om företag, som tillkommer t. ex. på initiativ av industriföretag.

Däremot är det enligt departementschefen uppenbart, att ett bättre tillvaratagande av bostadsrättshavarnas intressen erfordras, när fråga är om förening, som bildas av en enskild byggnadsföretagare. Att det i dessa fall föreligger behov av effektivare åtgärder till skydd för bostadsrättshavarnas intressen framhålls även i Svenska byggnadsentreprenörföreningens yttrande över bostadsstyrelsens förslag. De fördelar bostadsrättsformen erbjuder företagaren framför allt när det gäller anskaffning av rörelsekapital och avsättning av produktionen utgör naturligen en särskild lockelse för ekonomiskt mindre bärkraftiga företagare. Detta förhållande ökar risken för att de bostadsökande åsamkas förluster.

Den väg bostadsstyrelsen anvisar, nämligen att sänka lånegränsen för de

byggmästarbildade föreningarna till vad som gäller för enskilda byggnadsföretagare vid byggande av vanliga hyreshus, anses inte böra beträdas, i varje fall inte förrän man prövat om en tillfredsställande ordning kan nås på annat sätt. En så radikal sänkning av lånegränsen skulle nämligen med all sannolikhet innebära att bostadsbyggande i denna form över huvud knappast komme till stånd, vilket i sin tur skulle kunna innebära risk för minskning av bostadsproduktionen.

I stället bör lånebestämmelserna kompletteras med tillämpningsföreskrifter av innebörd att de lånebeviljande organen, när skäl därtill föreligger, skall kunna ställa särskilda krav på att de blivande bostadsrättshavarna tillförsäkras betryggande garantier för att deras intressen blir behörigen tillgodosedda. Svenska byggnadsentreprenörföreningen har i sitt remissyttrande upplyst, att föreningen tagit initiativet till bildande av ett kontroll- och garantiföretag med uppgift att bereda såväl bostadsrättshavarna i ifrågavarande föreningar som staten i dess egenskap av långgivare ökad säkerhet. Företaget skall bl. a. lämna garantier mot direkta ekonomiska förluster samt därjämte kontrollera att byggnadsföretaget grundas på skäliga ekonomiska villkor och utföres under betryggande teknisk kontroll. Enligt departementschefens förmenande är Svenska byggnadsentreprenörföreningens initiativ värt att pröva. Under förutsättning att kontroll- och garantiföretaget fungerar på ett effektivt sätt synes ett tillfredsställande skydd för bostadsrättshavarnas intressen kunna erhållas i fråga om byggnadsföretagare, som ansluter sig till kontroll- och garantiföretaget eller som utan sådan anslutning får garantier utställda av detta företag. Det förutsättes därvid, att företaget också lämnar ifrågavarande bostadsrättsföreningar erforderligt biträde under förvaltningsskedet.

Beträffande företag, som ej åtnjuter garantier av kontroll- och garantiföretaget, bör krav på likvärdigt skydd i annan form ställas. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t och efter Kungl. Maj:ts bemyndigande bostadsstyrelsen att utforma närmare föreskrifter i ämnet. Det förutsättes, att verkningarna av de nu föreslagna ändringarna i lånebestämmelserna med uppmärksamhet följes av bostadsstyrelsen och att styrelsen anmäler eventuellt behov av ytterligare åtgärder.

I vissa remissyttrandena har framhållits att den kommunala kontrollen över bostadsrättsföreningarna bör göras mera effektiv. Av vad bostadsstyrelsen anfört framgår att denna kontroll inte fungerat på ett tillfredsställande sätt. Departementschefen är inte beredd att föreslå några särskilda kompetenskrav för kommunala styrelseledamöter och revisorer för de kooperativa företagen. En viss förbättring av den kommunala kontrollens kvalitet bör dock vara möjlig att åstadkomma. Bl. a. bör prövas om man genom skriftliga instruktioner och regionala kurser eller på annat liknande sätt kan göra kommunala styrelseledamöter och revisorer bättre rustade att fullgöra sina uppgifter. Det torde få ankomma på bostadsstyrelsen att ta initiativ till åtgärder i sådan riktning.

Med de kompletteringar av lånebestämmelserna som nu föreslagits anses det inte erforderligt att införa regler om central tillsyn av bostadsrättsföreningar.

Någon ändring av lånegränsen för lån till enskilda byggnadsföretagare kan departementschefen inte tillstyrka.

Departementschefen övergår här efter till frågan om beräkningen av *medelsramar och anslag*. I det föregående har föreslagits, att bostadsbyggnadsprogrammet för nästa budgetår skall omfatta 70 000 lägenheter. Bostadsstyrelsen räknar med, att 66 000 lägenheter kommer att bli föremål för statlig belåning, därunder 19 000 lägenheter i småhus. Styrelsens antagande bör enligt departementschefen läggas till grund för beräkningen av medelsramen för den preliminära långivningen under nästa budgetår. I enlighet härmed beräknas den för nästa budgetår erforderliga medelsramen enligt följande uppställning:

	Miljoner kronor
Tertiärlån till flerfamiljshus (47 000 × 10 000 kr.)	470
Egnahemslån till nybyggnad (17 500 × 24 000 kr.)	420
Tertiärlån till rad- och kedjehus (1 500 × 12 000 kr.)	18
Egnahemslån till ombyggnad samt förbättringslån och tvätterilån ...	60
	968

Ramen för preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, bör alltså för nästa budgetår fastställas till (avrundat) 970 000 000 kronor.

Förut har anförts, att långivningen till småhus under nästa budgetår bör ges en sådan omfattning att den svarar mot de initiativ till småhusbyggande, som framkommer under budgetåret. Med hänsyn härtill anser departementschefen det inte nödvändigt eller lämpligt att medelsramen delas upp på särskilda belopp för småhus och flerfamiljshus. Denna fördelning torde få göras av bostadsstyrelsen med beaktande av nyss angivna målsättning i fråga om småhusbyggandet. Ej heller anses det nödvändigt att närmare ange, i vilken omfattning tvätterilån får beviljas.

Vid anmälan av fråga om anslaget till Räntefria lån till bostadsbyggande föreslås, att vissa räntefria tilläggs lån, som f. n. amorteras, skall göras räntebärande från ingången av nästa budgetår. Då dessa lån i fortsättningen bör amorteras och förräntas med fast annuitet, kommer kapitalåterbetalningarna, vilka tillföres lånefonden för bostadsbyggande, att bli något mindre, under det att ränteinkomsterna blir större. Effekten av denna minskning i amorteringsbeloppen är emellertid ej så stor, att den påverkar anslagsberäkningen. Anslaget till lånefonden för bostadsbyggande för nästa budgetår anses därför i överensstämmelse med bostadsstyrelsens förslag böra upptagas med 730 000 000 kronor.

Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin. Från fonden utlämnas lån till anskaffande av byggnadsmaskiner m. m. Till fonden har för innevarande budgetår anvisats ett formellt belopp av 100 kronor.

Departementschefen förordar att anslaget för nästa budgetår uppföres med endast ett formellt belopp av 1 000 kronor.

Räntefria lån till bostadsbyggande. Från anslaget, till vilket medel anvisas i den mån så erfordras för utbetalning av beviljade lån och bidrag, utlämnas vinterbidrag, tilläggs lån till studentbostäder samt sådana bidrag för specialinredning av invalidlägenheter, som beviljas i samband med tertiärlån, egnahemslån eller räntebidrag. Under en övergångstid utbetalas vidare från anslaget tilläggs lån till flerfamiljshus samt räntefria, stående delar av egnahemslån. För varje budgetår anges en ram för beslut om lån och bidrag. Ramen avser numera endast preliminära beslut om tilläggs lån till studentbostäder samt bidrag till specialinredning av invalidlägenheter.

Departementschefen erinrar till en början om att 1958 års besparingsutredning föreslog, att de tilläggs lån, som genom riksdagens beslut åren 1957 och 1959 uppsagts till amortering helt eller delvis, skulle göras räntebärande. Lånen är f. n. räntefria och amorteras på 25 år. Vid behandlingen av detta förslag förra året anförde departementschefen (statsverksprop. 1960, bil. 27), att han då inte kunde tillstyrka förslaget. Samtidigt uttalades, att förhållandet mellan hyror och inkomster på något längre sikt torde komma att utvecklas så gynnsamt att frågan kunde komma i ett annat läge.

Beslut om förräntning av ifrågavarande tilläggs lån synes nu böra fattas. I enlighet med besparingsutredningens förslag bör räntan fastställas till 4 % eller samma räntesats, som nu gäller för tertiärlån. Med hänsyn till utformningen av reglerna för generella hyreshöjningar enligt hyresregleringslagen bör lånen i fortsättningen amorteras och förräntas med fast annuitet. Med hänsyn härtill bör ny amorteringsperiod på 25 år för samtliga lån börja löpa samtidigt som lånen göres räntebärande. Departementschefen föreslår, att så sker fr. o. m. den 1 juli 1961.

Ett beslut om förräntning av ifrågavarande tilläggs lån berör hus byggda från mitten av 1951 t. o. m. år 1958. Den hyreshöjning, som blir erforderlig i anledning av att tilläggs lånen göres räntelöpande, blir av varierande storlek beroende på hur stort lånebelopp som uppsagts till återbetalning. Högst kan hyreshöjningen komma att uppgå till 5 à 6 % på de hyror, som utgår under år 1961. Hyrorna kommer ändå att understiga hyrorna i jämförbara nyuppförda hus.

I detta sammanhang anmäles en fråga, som gäller stödet till studentbostäder. Studentbostadsföretagen har endast i mycket begränsad omfattning uppfört normala familjbostäder för gifta studenter. Flertalet studentfamiljer, även de som har barn, synes nämligen föredra de som familje-

bostäder olämpligare studentdubblatterna framför vanliga tvårumslägenheter. Ett av skälen härtill är att hyran för en dubblett blir icke obetydligt lägre än för familjebostad om två rum och kök. För en studentdubblett kan nämligen utgå statligt tilläggs lån på 5 000 kronor per rum, vilket däremot ej är fallet i fråga om familjebostäder för studenter. Innebörden härav är att staten genom reglerna för tilläggs lånen främjar en ur studentfamiljernas synpunkt mindre lycklig inriktning av studentbostadsproduktionen.

1957 års studentbostadsutredning väntas inom kort framlägga sitt betänkande. Eventuella förslag med anledning av betänkandet torde emellertid ej kunna framläggas förrän till 1962 års riksdag. I avvaktan därpå föreslås, att tilläggs lån om 5 000 kronor per studentrum må kunna utgå även för familjebostäder som uppföres av studentbostadsföretag.

Beträffande beräkningen av lånemedelsramen och anslaget för nästa budgetår godtages bostadsstyrelsens förslag. Ramen för den preliminära långivningen under nästa budgetår bör alltså fastställas till 10 milj. kronor och anslaget uppföras med 35 milj. kronor.

Såsom anförts vid anmälan av anslaget till lånefonden för bostadsbyggande bör i fortsättningen räntefria stående delar av lån till kollektiva tvätterier avföras från nu förevarande anslag.

MOTIONERNA

I de likalydande motionerna *I: 54* (av herrar Öhman och Helmer Persson) och *II: 36* (av herr Nilsson i Gävle m. fl.) hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att bostadsproduktionen erhåller ytterligare vidgad prioritet på kreditmarknaden, att dessa prioriterade krediter erhålles till en långsiktig låg ränta samt att vad i motionerna i övrigt — utom i vad avser skärpning av expropriationslagstiftningen — rekommenderas i syfte att få fram kostnadsmässigt billigare bostäder blir föremål för Kungl. Maj:ts prövning och att förslag härom framläggas till riksdagen.

I de likalydande motionerna *I: 96* (av herr Lundström m. fl.) och *II: 119* (av herr Ohlin m. fl.) föreslås, att riksdagen måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts om en successiv utvidgning av bostadsbyggandet och de förutsättningar härför som kan skapas genom bl. a. ökat amorteringssparande och bättre utnyttjande av rationaliseringsmöjligheterna;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till nästa års riksdag om en omläggning av lånevillkoren, innebärande att räntesubventionerna ersätts med ett enhetligt schablonbidrag enligt i motionen angivna riktlinjer;

3) besluta att vid försäljning av statsbelånade bostadshus rätt skall medges köparen att återlåna den del av egnahems- eller tertiärlånet som amorterats utöver vad som föreskrivs i lånevillkoren;

4) besluta att tertiärlånets övre gräns för fastigheter som påbörjas efter den 1 juli 1961 sänks till 97 % för företagsformer som nu får låna upp till 100 % samt till 92 % för kooperativa företag som nu får låna upp till 95 %;

5) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att tertiärlånekungörelsen omarbetas i enlighet med i motionen angivna riktlinjer;

6) i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla att egnahemsbyggandet i fortsättningen bör erhålla en större andel av den totala bostadsbyggnadsvolymen samt anhålla att Kungl. Maj:t uppdrar åt de statliga byggnadsorganen att söka intressera kommunerna för en sådan inriktning av planeringsarbetet att tillräcklig exploateringsfärdig mark ställs till förfogande för en övergång från flerfamiljshus till småhusbebyggelse;

7) besluta att den garanterade räntan för underliggande krediter skall fr. o. m. den 1 januari 1961 höjas från nuvarande 4 eller 4,5 % till 5 % för hus färdigställda före år 1951 samt från nuvarande 3,5 till 4 % för senare uppförda hus, t. o. m. sådana som påbörjats före den 1 januari 1958;

8) besluta att räntefria stående delar av egnahemslån som beviljats under tiden 1948—1 juli 1953 skall fr. o. m. den 1 juli 1961 förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet i enlighet med besparingsutredningens förslag;

9) beträffande anslaget till Ränteeftergifter å vissa bostadslån för budgetåret 1961/62 ävensom beträffande inkomsten från lånefonden för bostadsbyggande för samma budgetår vidta de ändringar som föranleds av yrkandena ovan;

10) beträffande övergång till kreditgarantisystem under för bostadsproduktionens omfattning och villkor lämpliga former i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts.

I de likalydande motionerna *I: 134* (av herr Spetz) och *II: 162* (av herr Johansson i Öckerö m. fl.) hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att förslag framlägges för årets riksdag med sådana ändringar i författningarna angående lån till bostadsegnahem att även äldre fastigheter utan behov av större omedelbar reparation kan belånas i samband med ägarbyte.

I de likalydande motionerna *I: 135* (av herr Strand m. fl.) och *II: 334* (av herr Svenning m. fl.) föreslås, att riksdagen måtte besluta sådana grunder för den statliga tertiärlånegivningen att en gränsdragning sker mellan företag syftande till enskild vinst och bostadskooperativa företag utan enskilt vinstsyfte.

I de likalydande motionerna *I: 234* (av herr Fritz Persson) och *II: 354* (av herrar Fagerlund och Johansson i Norrköping) hemställs, att riksdagen måtte besluta att i 15 § kungörelsen 1957: 358 införs en bestämmelse av innebörd att förmedlingsorgan skall vid beviljande av bidrag äga förbehålla sig rätt att för bestridande av kostnader på lån som beviljats av kommun eller enskilt kreditinstitut eller, i förekommande fall, för betal-

ning av tomträttsavgäld, disponera bidragsmedel som icke tas i anspråk för gäldande av kostnaderna för beviljat statslån.

I de likalydande motionerna *I: 237* (av fru Wallentheim m. fl.) och *II: 335* (av herr Svensson i Kungälv m. fl.) hemställes, att riksdagen måtte besluta att i kungörelsen 1957: 358 om familjebostadsbidrag införs en bestämmelse som medger kommun rätt att, utan hinder av att två hemskilda makars sammanlagda beskattningsbara inkomst är för hög för bidrag, retroaktivt för en tid av högst två år, räknad från tidpunkten för hemskilnadsdomen eller separationen, erhålla ersättning av statsmedel för bidrag som beviljats och utbetalats till den av makarna som har vårdnaden om barnen under förutsättning att 1) bidragssökandens egen beskattningsbara inkomst icke varit för hög och villkoren för bidrag i övrigt varit uppfyllda och 2) att makarna före utgången av de nämnda två åren blivit särtaxerade.

I de likalydande motionerna *I: 333* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 390* (av herr Hedlund m. fl.) hemställes, att riksdagen vid sin behandling av femte huvudtiteln, F. Bostadsbyggande m. m., måtte

A. 1) fastställa den garanterade räntan å vissa bostadslån till i motionen angivna räntesatser att gälla fr. o. m. den 1 januari 1961, samt

2) till Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 190 000 000 kronor,

B. besluta att stående del av bostadsanskaffningslån enligt kungörelsen den 28 juni 1941 må, sedan lånets amorteringsdel slutamorteras, amorteras under en amorteringstid av tills vidare 20 år i enlighet med vad i motionen anförts,

C. 1) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att nu tillämpad restriktivitet i fråga om förbättringslån må upphöra att tillämpas i enlighet med vad i motionen anförts, samt

2) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 28 000 000 kronor,

D. till Bidrag till inrättande av pensionärshem för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor, samt

E. beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 337* (av herr Ewerlöf m. fl.) och *II: 396* (av herr Hjalmarson m. fl.) hemställes, att riksdagen måtte besluta,

A. 1) att den statliga bostadslångivningen fr. o. m. den 1 juli 1961 skall ersättas av ett kreditgarantisystem;

2) att i anledning därav varken preliminära beslut skall meddelas angående lån från Lånefonden för bostadsbyggande eller anslag anvisas till samma fond från nämnda datum;

3) att för erhållande av kreditgaranti en engångsavgift av 0,5 % skall erläggas;

4) att räntegarantien skall upphöra, då den tidigare fastställda giltighetstiden å tio år utgått;

5) att räntegaranti, avseende räntor å underliggande lån som hänför sig till tiden fr. o. m. den 1 januari 1961, skall grundas på en räntesats av 5 % vad avser hus påbörjade före den 1 januari 1958 och en räntesats på 4,5 % vad avser senare påbörjade hus;

6) att egnahemslån och förbättringslån avseende hus som påbörjats fr. o. m. den 1 januari 1958 skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter räntesats av 5 %;

7) att tertiärlån mellan 70 och 85 % av belåningsvärdet för hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958 skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter en räntesats av 5,5 %;

8) att tertiärlån till den del de överstiger 85 % av belåningsvärdet för hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958 skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter en räntesats av 6 %.

9) att de tilläggs lån, som enligt beslut av 1953, 1957 och 1959 års riksdagar gjorts amorteringspliktiga, skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter en räntesats av 5,5 %;

10) att de tilläggs lån, som avser hus påbörjade före den 1 januari 1958, skall till den del de icke på grund av tidigare riksdagsbeslut redan är amorteringspliktiga bli ränte- och amorteringspliktiga fr. o. m. den 1 juli 1961 efter en räntesats av 5,5 % och med en amorteringstid av 25 år;

11) att räntefria stående delar av egnahemslån, som beviljats under tiden 1948—1 juli 1953, skall fr. o. m. den 1 juli 1961 förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet efter en räntesats av 4 % och med en amorteringstid av 25 år;

12) att godkänna följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 120 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	39 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 480 800
4. Ersättning till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	15 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	659 300
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i> ...	68 500

Summa kronor 3 383 000;

13) att till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 3 383 000 kronor;

14) att till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 296 000 kronor;

15) att godkänna följande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	885 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	127 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 290 000
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	280 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	908 700
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i> ...	71 200
	<hr/> Summa kronor 4 562 000;

16) att till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 562 000 kronor;

17) att till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 591 000 kronor;

18) att till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor; samt

B. att, om förslagen under A. 1)–3) ovan icke vinner riksdagens bifall,

1) tertiärlån, till vilka tillstånd lämnas tidigast den 1 juli 1961, skall beviljas upp till 85 % av den totala produktionskostnaden mot enbart in-teckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformerna, upp till 95 % för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 90 % för koope-rativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka, samt till den del de över-stiger 85 % av belåningsvärdet amorteras på 25 år;

2) vid utgivande av statliga bostadslån en förvaltningsavgift om 0,5 % skall uttagas i samband med lånets utbetalande;

3) medgiva, att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 900 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 338 (av herr Knut Johansson m. fl.) och II: 518 (av herr Sköldin m. fl.) hemställes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

att bostadsbyggnadsutredningen erhåller direktiv att utreda frågan om möjligheterna att motverka kostnadsfördyringar i nyproduktionen av fler-familjshus genom lättade amorteringskrav för nya lägenheter sammankopp-lat med skärpta bestämmelser om amorteringarna av de stående lånen i äldre fastigheter,

att därvid samtidigt de möjligheter som vid sådana ändrade amorte-ringsbestämmelser ges att även öka bostadsproduktionen beaktas, samt

att bostadsbyggnadsutredningen i andra hand tar upp också alternativa åtgärder för att motverka kostnadsfördyringarna.

I de likalydande motionerna I: 425 (av herrar Bengtson och Sundin) och

II: 501 (av herr Hedlund m. fl.) hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av möjligheterna att sänka bostadskostnaderna i nyuppförda egnahem och hyresfastigheter i enlighet med vad som i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna *I: 426* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 505* (av herrar Larsson i Hedenäset och Johnsson i Skoglösa) hemställes,

att riksdagen måtte besluta att förbättringslån, som helt eller delvis utgör räntefritt stående lån, må kunna beviljas under förutsättning att sökandens eller, om han är gift, makarnas sammanlagda till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst icke överskrider 7 500 kronor,

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att frågorna om förstärkning och utvidgning av förbättringslåneverksamheten och införande av inkomstprövat stöd vid egnahemsbyggande måtte prövas i enlighet med vad i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna *I: 429* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 502* (av herr Hedlund m. fl.) hemställes, att riksdagen måtte

I. a) med uttalande att hittills tillämpad ordning beträffande fastställande av bostadsbyggnadsprogram må gälla även i fråga om bostadsbyggnadsprogram för budgetåret 1961/62 fastställa minimiprogram för bostadsbyggandet under budgetåret 1961/62 till 64 000 lägenheter, fördelade på lägenhetstyper i enlighet med vad i motionen anförts, samt

b) medgiva att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 915 000 000 kronor.

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) att slutligt program för bostadsbyggandet under budgetåret 1961/62 måtte föreläggas 1961 års höstriktdag,

b) att förslag rörande sådan ändring av gällande bestämmelser angående ränteftergifter till egnahem att finansieringsvillkoren för eget hem så långt möjligt göres likvärdiga med dem, som gäller för bostadsrättslägenhet, måtte föreläggas riksdagen, om möjligt innevarande år,

c) att den prövning vid bostadslångivningen ur arbetsmarknadspolitisk synpunkt, som enligt utfärdade anvisningar numera förekommer, ej må gälla låneärenden rörande enskilt eget hem, samt

d) att frågan om ersättande av den statliga bostadslångivningen med statligt kreditgarantisystem måtte utredas, samt

III. beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 434* (av herr Lundström) och *II: 498* (av fru Gärde Widemar och herr Källenius) föreslås, att riksdagen måtte i skrivelse hemställa att Kungl. Maj:t efter bostadsstyrelsens hörande framlägger förslag i syfte att få bättre samstämmighet mellan belånings-

gränserna för å ena sidan primär- och sekundärlån och å andra sidan de statliga tertiärlånen.

I de likalydande motionerna *I: 436* (av herr Ferdinand Nilsson m. fl.) och *II: 506* (av herr Larsson i Luttra m. fl.) föreslås, att egnahemslåntagare, som icke fått tidigare utgående räntefri stående del av lånet, må fr. o. m. budgetåret 1961/62 under tio år erhålla kompensation härför genom förhöjning av honom tillkommande schablonavdrag till ränteeftergift med 250 kronor per år, att utgå av anslaget för Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.

I de likalydande motionerna *I: 439* (av herr Harald Pettersson m. fl.) och *II: 493* (av herr Boo m. fl.) hemställs, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande omläggning av bostadspolitiken i syfte att främja tillkomsten av ur familje- och ungdomsynpunkt lämpliga bostadsmiljöer i enlighet med vad i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna *I: 458* (av herrar Sveningsson och Stefansson) och *II: 507* (av herr Källenius m. fl.) hemställs, att riksdagen måtte besluta, att kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag skall vara underkastade upphandlingskungörelsens bestämmelser.

I de likalydande motionerna *I: 517* (av herr Sveningsson m. fl. och *II: 603* (av herr Källenius m. fl.) hemställs, att riksdagen måtte besluta att såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämställda företag och andra skall åläggas *dels* att till Kungl. Maj:t redovisa sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt de för fonduppbyggnaden tillämpade principerna, bl. a. i fråga om avskrivningar, *dels* att till statens hyresråd fortlöpande anmäla alla inträffade hyresändringar liksom de kalkyler, som legat till grund för desamma.

I motionen *II: 35* (av herr Ekström i Iggesund m. fl.) hemställs, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i 2 § 2 st. kungl. kungörelsen den 24 maj 1957 (nr 360) att med kommun likställs jämväl landsting.

I motionen *II: 346* (av herrar Lindkvist och Kellgren) hemställs, att riksdagen måtte besluta att tillägg för belåningsvärdena för bostadshus må medgivas vid konstnärlig utsmyckning av bostadsområden intill ett belopp motsvarande upp till 1 % av den för statlig belåning godtagbara produktionskostnaden.

Beträffande de skäl, motionärerna anför till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna *II: 36*, *II: 119*, *II: 162*, *II: 334*, *I: 234*, *I: 237*, *II: 390*, *II: 396*, *I: 338*, *II: 501*, *II: 505*, *II: 502*, *I: 434*, *I: 436*, *II: 493*, *II: 507*, *II: 603*, *II: 35* och *II: 346*.

RIKSDAGENS REVISORERS FÖREVARANDE UTTALANDE

Teknisk kontroll av statligt belånade fastigheter. Revisorernas uttalande är av följande lydelse.

Under senare år har en omfattande produktion av bostäder ägt rum i vårt land. Även om kvaliteten på dessa i regel varit hög, har det stundom såväl i pressen som på annat sätt gjorts gällande, att allvarliga bristfälligheter förekommit i en del fall. De alarmerande uppgifterna synas merendels efter närmare undersökning ha kunnat reduceras till rimliga proportioner, men det är tydligt att de påtalade bristerna i några fall varit anmärkningsvärda, och särskilt synes detta gälla i fråga om grupphusbyggen. Det är givetvis ur olika synpunkter angeläget, att endast fullvärdiga hus färdigställas. Med hänsyn till att statliga organ i olika avseenden äro engagerade i bostadsproduktionen, ha revisorerna funnit sig ur principiella synpunkter böra behandla frågan om vad som kan åtgöras för att garantier skola skapas för att fastigheter som avses bli statsbelånade utföras på ett fackmässigt sätt.

Då det gäller att för framtiden förhindra att mindervärdiga hus tillkomma, är det givetvis av vikt att finna orsakerna till de bristfälligheter som hittills förekommit. Enligt de uppgifter som revisorerna inhämtat direkt från bostadsstyrelsen och som tidigare återgivits kunna orsakerna därtill vara flera. Ett av skälen till att gruppbyggandet av småhus i en del fall misslyckats anses vara, att kommunerna med sin vanliga tekniska personal icke ha möjlighet att tillgodose det ökade behov av övervakning som denna produktionsform kräver. Bostadsstyrelsen har därför hos Kungl. Maj:t föreslagit en skärpt kontroll över gruppbyggandet av småhus. Motsvarande gäller i fråga om vissa hus som uppförts i regi av s. k. byggmästarstartade bostadsrättsföreningar och beträffande vilka kritik framförts i fråga om det tekniska utförandet. Styrelsen nämner vidare att kvalitet, standard och utrustning hos byggnader som uppförts under senare år visa tendens att försämrats av andra anledningar än brister i utförandet. En orsak härtill kan vara maximeringen av belåningsvärdena, vilken kan tänkas ha lett till åtgärder på kvalitetens bekostnad i syfte att begränsa produktionskostnaderna till belåningsvärdenas nivå. Styrelsen uppgiver även andra orsaker som en förklaring till tekniska brister hos nyuppförda hus och pekar därvid bl. a. på den omställningsprocess som f. n. pågår på byggnadsområdet, innebärande användning av nya materiel, konstruktioner och byggnadsmetoder, vilka dock icke alltid tillräckligt utprovats, med mindre goda resultat som följd. Vidare pekas i detta sammanhang på det förhållandet, att experimenten på grund av personalbrist icke kunnat följas på ett effektivt sätt, så att de vunna resultaten kunnat bearbetas ur teknisk-ekonomiska synpunkter och i lämplig form meddelas byggnadsföretagarna. Bostadsstyrelsen upplyser att den upprepade gånger hemställt hos Kungl. Maj:t att få personal till sitt förfogande för att följa experimentverksamheten. Styrelsen erinrar emellertid om att föredragande departementschefen vid anmälan av förslag till 1960 års riksdag rörande byggnadsforskningens organisation uttalat, att övervakningen av experimentverksamheten på bostadsbyggandets område i första hand borde vara en uppgift för byggnadsforskningens organ men att denna organisationsfråga skulle prövas i ett senare sammanhang.

Som framgår av det föregående synas de här berörda missförhållandena inom bostadsproduktionen i stort sett bero på bristen på övervakning i olika hänseenden. Enligt gällande ordning åligger det de kommunala förmedlingsorganen att under byggnadstiden utöva den tekniska kontrollen. Denna kan även utövas av bostadsstyrelsen eller länsbostadsnämnderna. Såsom tidigare nämnts anser emellertid bostadsstyrelsen, att kontrollen helt bör utövas av de kommunala organen, då kommunerna äro ansvariga för bostadsförsörjningen. Till denna uppfattning ansluta sig revisorerna men vilja å andra sidan framhålla, att de lånebeviljande organen självfallet måste ha ett bestämt intresse av att endast fullvärdiga bostäder produceras. De ekonomiska risker statsverket står i sammanhanget äro visserligen i regel ringa, men utåt framstå dessa organ såsom garantier för arbetets fullgoda utförande. Det är bl. a. med hänsyn härtill naturligt, att bostadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen i samråd utfärdat vissa anvisningar i ämnet, vilka tillställts samtliga förmedlingsorgan och byggnadsnämnder. Mot bakgrunden av påtalade brister i vissa nyuppförda hus är det enligt revisorernas mening också att hälsa med tillfredsställelse, att bostadsstyrelsen förklarat sig ha för avsikt att utfärda nya och förtydligande anvisningar i ämnet. De nu gällande innebära bl. a., att den tekniska kontrollen i kommunerna bör förläggas till byggnadsnämnderna och samordnas med den kontroll som nämnderna ha att utöva enligt byggnadslagen. Det är givet att en sådan samordnad kontroll är av värde för såväl de lånebeviljande organen som kommunerna själva. En förutsättning för att kontrollen skall erhålla åsyftad effekt är emellertid att kommunerna ha tillgång till fullgod teknisk personal. Bostadsstyrelsen upplyser i sammanhanget att f. n. ej ens alla städer, köpingar och större landskommuner förfoga över teknisk personal som är lämplig för här avsedda uppgifter. Revisorerna anse sig emellertid i sammanhanget böra erinra om att möjlighet finnes för kommun att anlita särskilda företag som åtaga sig kontrollanskap. Det torde för övrigt ofta ur olika synpunkter vara till direkt fördel att anlita dylika företag. Enbart bristen på egen teknisk personal kan därför enligt revisorernas mening icke få utgöra grund för mindre effektiv kontroll.

Det må i sammanhanget erinras om att enligt beslut av 1958 års riksdag den tekniska granskningen av låneärendena successivt skall överflyttas till kommunerna. Denna överflyttning har emellertid hittills omöjliggjorts i icke ringa utsträckning just på grund av att många kommuner sakna lämplig personal för ändamålet. Även en sådan granskning torde emellertid kunna utföras i den ordning som nyss angivits i fråga om kontrollen under byggnadstiden. Anledning finnes för övrigt att antaga, att den nya kommunindelningsreform som förberedes skall göra det möjligt för ytterligare kommuner att anställa kompetent teknisk personal och att även därigenom vidgade möjligheter till teknisk kontroll både på granskningsstadiet och under byggnadstiden skola yppa sig. En sådan förbättring av tillgången på teknisk personal aktualiserar för övrigt enligt revisorernas mening det för några år sedan framlagda förslaget om att helt decentralisera långivningen och det därmed förenade arbetet med kostnadsgranskning, teknisk kontroll och låneförberedelse och att förlägga detta arbete till kommunerna. Det måste antagas att kommunernas intresse för den tekniska kontrollen — som redan nu synes vara god — därigenom skulle intensifieras.

Bostadsstyrelsen har uppgivit att den f. n. delvis saknar personal för de uppgifter som ankomma på den i förevarande sammanhang. Det är givet att styrelsen med nuvarande administrativa organisation för den statliga

bostadspolitiken måste ha tillräckliga resurser till sitt förfogande även för ifrågavarande göromål. Det må dock erinras om att chefen för socialdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 december 1959 tillkallat en särskild utredningsman med uppgift att överväga den bostadspolitiska organisationen. Utredningsarbetet pågår. Vilket resultat utredningen kan komma till är icke möjligt att nu ange. Enligt revisorernas mening bör emellertid en sådan lösning av organisationsfrågan eftersträvas, att bl. a. de här anförda synpunkterna kunna vinna tillräckligt beaktande.

Den här aktualiserade frågan måste anses vara av utomordentlig vikt. Som bostadsstyrelsen framhållit i sin förut återgivna skrivelse till revisorerna, inrymmer den många såväl tekniska som andra problem. Styrelsen har för sin del förordat att frågan närmare utredes. Revisorerna äro dock icke övertygade om att en särskild utredning i ämnet är den lämpligaste vägen när det gäller att söka råda bot på de påtalade förhållandena. Frågan har så många aspekter ur såväl kommunal som statlig synpunkt, att det knappast är möjligt att inom ramen för en enda utredning beakta dem alla. Det torde i stället vara nödvändigt att i olika sammanhang — bl. a. i den förut omnämnda utredningen om den bostadspolitiska organisationen samt i den bebådade utredningen om övervakningen av experimentverksamheten på bostadsbyggandets område — taga hänsyn till skilda sidor av de här aktualiserade problemen. Revisorerna anse emellertid det angeläget, att de snarast bringas till en tillfredsställande lösning.

Beträffande de över revisorernas ifrågavarande redogörelse inhämtade förklaringarna torde få hänvisas till revisorernas berättelse (del II, § 15).

UTSKOTTET

Allmänna grunder för bostadspolitiken. Enligt statsverkspropositionen, bilaga 27, bör den nu uppnådda höga *produktionsnivån* inom bostadsbyggandet bibehållas. För nästa budgetår bör i enlighet härmed uppställas ett bostadsbyggnadsprogram omfattande 70 000 lägenheter. Departementschefen framhåller, att det hittills under flera år tillämpade systemet med ett minimiprogram för bostadsbyggandet är förknippat med vissa olägenheter vid planeringen av bostadsbyggandet. Medelsramarna för den statliga långivningen bör därför från början beräknas så, att de ger utrymme för det bostadsbyggande, som ter sig motiverat från bostadsmarknadssynpunkt och som det bör vara möjligt att förverkliga.

I motionerna I: 96 och II: 119 föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad i motionerna anförts om en successiv utvidgning av bostadsbyggandet och de förutsättningar härför, som kan skapas genom bl. a. ökat amorteringssparande och bättre utnyttjande av rationaliseringsmöjligheterna. Motionärerna framhåller bl. a., under hänvisning till den väntade utvecklingen av bostadsmarknadsläget under 1960-talet, att en successiv ökning av produktionen upp till storleksordningen 80 000 lägenheter om året är nödvändig.

I motionerna I: 337 och II: 396 anföres att den av bl. a. kapitalbrist föranledda restriktiviteten i fråga om investeringsverksamheten självfallet bör återspeglas också i fråga om bostadsinvesteringarna. Eljest torde man knappast nå den önskade effekten att undvika en överansträngning av resurserna. Motionärerna förutsätter, att Kungl. Maj:t, om så påkallas av konjunkturutvecklingen, vidtar erforderliga jämkningar inom låneramen.

I motionerna I: 429 och II: 502 föreslås, att riksdagen antar ett minimiprogram för bostadsbyggandet under budgetåret 1961/62, omfattande 64 000 lägenheter. Enligt motionärernas mening har inga skäl förebragts för att läget på byggnadsmarknaden skulle ha genomgått så väsentlig förändring, att ett frångående av det hittillsvarande systemet med minimiprogram för bostadsbyggandet är motiverat. Motionärerna föreslår vidare, att förslag till slutligt bostadsbyggnadsprogram underställes 1961 års höstriksdag.

I motionerna I: 54 och II: 36 föreslås att bostadsproduktionen skall ges vidgad prioritet på kreditmarknaden, att dessa prioriterade krediter skall ges till en långsiktig låg ränta, m. m. Motionärernas allmänna syfte är att skapa förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande och sänkta bostadskostnader.

Bostadsmarknadsläget synes ha undergått en viss förbättring under de senaste åren. Alltjämt råder det dock påtaglig bostadsbrist i åtskilliga kommuner, främst i de största städerna och förortsområdena till dessa. Med hänsyn härtill och till den tillväxt av bostadsefterfrågan, som ter sig sannolik i en nära framtid, bör någon sänkning av den nu uppnådda höga produktionsnivån inom bostadsbyggandet inte komma i fråga.

I likhet med departementschefen finner utskottet, att medelsramen för den statliga bostadslångivningen bör beräknas på grundval av ett bostadsbyggande av den omfattning, som bostadsmarknadsläget motiverar och som bör kunna förverkligas. Givet är att hänsyn härvid måste tagas till de sannolika produktionsförutsättningarna under det kommande budgetåret. Utskottet finner från dessa utgångspunkter del av departementschefen föreslagna bostadsbyggnadsprogrammet, 70 000 lägenheter, lämpligt avvägt.

Vad angår bostadsproduktionens utveckling på något längre sikt vill utskottet erinra om att bostadsbyggnadsutredningen har att undersöka bl. a. hur bostadsefterfrågan kan väntas gestalta sig under 1960-talet. När resultatet av dessa undersökningar föreligger, kommer det framtida produktionsbehovet att kunna bedömas säkrare än nu. Det synes realistiskt att räkna med, att den fortgående rationaliseringen inom byggnadsindustrin successivt kommer att skapa möjligheter för en utvidgning av bostadsbyggandets produktionsvolym, om så skulle visa sig erforderligt. Förutsättningarna att åstadkomma större kapitaltillskott till bostadssektorn genom ökat amorteringssparande torde komma att prövas bl. a. i samband med att ställning toges till de förslag i detta ämne som framlagts av kreditmarknadsutredningen. Under dessa förhållanden torde det saknas anledning att

i skrivelse till Kungl. Maj:t fästa uppmärksamheten på ifrågavarande spörsmål.

Av det anförda framgår att utskottet avstyrker de i motionerna I: 429 och II: 502 framförda yrkandena om fastställande av ett minimiprogram för bostadsbyggandet m. m. De synpunkter och förslag, som framförts i motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 337 och II: 396, kan utskottet ej ansluta sig till i vidare mån än som framgår av det anförda. Yrkandena i motionerna I: 54 och II: 36 avstyrkes.

Beträffande *bostadsproduktionens inriktning* godtar departementschefen bostadsstyrelsens utgångspunkter för beräkning av lånemedelsramen, vilket innebär att av 66 000 med statslån finansierade lägenheter 47 000 beräknas tillkomma i flerfamiljshus och 19 000 i småhus. I propositionen anföres vidare att småhusbyggandet inte bör hållas tillbaka av en för snäv medelsram. Denna bör beräknas så, att den ger utrymme för lån till småhus i en omfattning motsvarande den efterfrågan, som kan emotses under budgetåret.

I motionerna I: 96 och II: 119 yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla, att egnahemsbyggandet i fortsättningen bör erhålla en större andel av den totala bostadsbyggnadsvolymen samt anhålla att Kungl. Maj:t uppdrar åt de statliga byggnadsorganen att söka intressera kommunerna för en sådan inriktning av planeringsarbetet att exploateringsfärdig mark ställs till förfogande för en övergång från flerfamiljshus till småhusbebyggelse. Motionärerna anför, att en fortgående ökning av efterfrågan på småhus med stor säkerhet kan emotses och att bostadsproduktionen bör inriktas utifrån den förutsättningen. Motionärerna framhåller vidare, att vissa i motionerna framlagda förslag om ändrade låneregler torde främja en förskjutning mot ökat småhusbyggande.

I motionerna I: 429 och II: 502 anföres att bostadsbyggnadsprogrammet bör grundas på en lägenhetsfördelning med 70 % i flerfamiljshus och 30 % i småhus. Vidare föreslår motionärerna, att den arbetsmarknadspolitiska prövning, som förekommer vid den statliga långivningen, skall upphöra beträffande enskilda egnahemslåneärenden.

I motionerna I: 439 och II: 493 föreslås utredning rörande en omläggning av bostadspolitiken i syfte att främja tillkomsten av ur familje- och ungdomssynpunkt lämpliga bostadsmiljöer. Motionernas syfte är att främja ett ökat småhusbyggande.

Utskottet anser, att man bör eftersträva en sådan fördelning på lägenhetstyper i bostadsproduktionen, att de boendes egen efterfrågan så långt möjligt kan tillgodoses. Vid sin behandling av frågan förra året framhöll utskottet bl. a. (utl. 50, s. 39), att allt flera familjer har fått ekonomiska möjligheter att skaffa sig en rymlig bostad och att särskilt bland familjer med små barn småhuset därigenom torde framstå som en ur olika synpunkter lämplig bostadsform. Utskottet anförde vidare, att en omprövning

av statens stöd åt småhusbyggandet i syfte att allmänt underlätta tillkomsten av småhus kunde bli aktuell.

Departementschefens förslag angående bestämmande av låneram för nästa budgetår innebär att utrymme skapas för lån till småhus i en omfattning motsvarande den efterfrågan, som kan emotses under budgetåret. I propositionen har vidare erinrats om att småhusbyggandets framtida förutsättningar skall utredas av bostadsbyggnadsutredningen. Departementschefen anför att det, sedan utredningens arbete härmed fullbordats, torde bli anledning att mera allmänt ompröva utformningen av finansieringsstödet för småhus.

Såsom framgår av det anförda torde det inom en relativt nära framtid finnas förutsättningar för att ta upp frågan om småhusbyggandets roll i bostadsproduktionen till en allmän bedömning. Behovet av särskilda åtgärder från statens sida för att påverka produktionsinriktningen kan därvid prövas närmare mot bakgrund av hushållens efterfrågan på olika lägenhetstyper. Formerna för det statliga finansieringsstödet torde i sådant sammanhang komma att ses över. Utskottet anser därför inte skäl föreligga att nu göra något särskilt uttalande i ämnet. Utskottet kan sålunda inte i annan mån än som framgår av det anförda ansluta sig till de förslag och synpunkter som i förevarande hänseende har framförts i motionerna I: 96 och II: 119, I: 429 och II: 502 samt I: 439 och II: 493.

I anledning av yrkandet i motionerna I: 429 och II: 502, att den arbetsmarknadspolitiska prövningen skall upphöra i fråga om enskilda egnahems-låneärenden, vill utskottet framhålla, att en dylik prövning inte rimligen kan ges annat syfte än att i särskilda fall bedöma låneansökningen med hänsyn till de framtida sysselsättningsbetingelserna för sökanden. Utskottet, som inhämtat närmare upplysningar om innebörden av de långivande organens prövning i detta avseende, anser inte att den i sin praktiska tillämpning innebär ett missgynnande av landsbygdens bostadsproduktion. Utskottet kan därför inte biträda ifrågasvarande motionsyrkande.

Vad gäller frågan om övergång till ett *kreditgarantisystem* erinrar departementschefen om att riksdagen år 1959 uttalat sig för en undersökning av möjligheterna att på småhusområdet övergå till ett system med kreditgarantier. Under hänvisning till att det efter slutförande av bostadsbyggnadsutredningen torde bli anledning att ompröva finansieringsstödet till småhus anför departementschefen, att utredningen om kreditgarantisystemet bör anstå.

I motionerna I: 337 och II: 396 yrkas, att den statliga bostadslångivningen fr.o.m. den 1 juli 1961 skall ersättas av ett kreditgarantisystem samt att för erhållande av kreditgarantier en engångsavgift av 0,5 % skall erläggas.

I motionerna I: 96 och II: 119 yrkas, att riksdagen måtte hemställa om åtgärder för en övergång till kreditgarantisystem under för bostadsproduktionens omfattning och villkor lämpliga former.

I motionerna I: 429 och II: 502 yrkas, att frågan om ersättande av den statliga bostadslångivningen med ett kreditgarantisystem måtte utredas. Motionärerna anför, att frågan bör prövas från utgångspunkten att en individuell kreditgarantigivning skall omfatta både flerfamiljshus och småhus.

Såsom framgått av det föregående har utskottet i ett tidigare av riksdagen godkänt utlåtande (utl. 1959: 49) förordat fortsatt undersökning av möjligheterna att övergå till ett kreditgarantisystem på egnahemsområdet. Utskottet föreslog därvid, att frågan skulle prövas förutsättningslöst och allsidigt. Inte minst viktigt ansåg utskottet det vara, att övergångsproblemen blev noggrant utredda. Möjligheterna att komma till rätta med dessa problem genom ett successivt genomförande av ett kreditgarantisystem borde undersökas närmare.

Utskottet finner inte anledning att nu inläta någon ändrad ståndpunkt till frågan om övergång till ett kreditgarantisystem. Beträffande tidpunkten för verkställande av den begärda översynen har utskottet intet att erinra mot vad departementschefen anför.

På grund av det anförda avstyrker utskottet ifrågavarande motionsyrkanden.

I motionerna I: 338 och II: 518 föreslås, att bostadsbyggnadsutredningen skall erhålla direktiv att *utreda möjligheterna att motverka kostnadsfördyringar* i nyproduktionen av flerfamiljshus, m. m.

Motionärerna anför, att stegringen i bostadskostnaderna inom nyproduktionen innebär risker för allvarliga konsekvenser i fråga om efterfrågan på olika lägenhetstyper. Redan har märkts en förskjutning av efterfrågan mot mindre lägenheter. Motionärerna anvisar såsom lämpligaste väg att hejda denna utveckling att medge amorteringsfrihet i flerfamiljshus under t. ex. de fem första åren. Det genom en sådan åtgärd framkallade kapitalbortfallet kunde täckas genom skärpta krav på amortering i fråga om äldre hyresfastigheter. Alternativa lösningar av problemet bör emellertid diskuteras, anser motionärerna.

I motionerna I: 425 och II: 501 föreslås likaledes en utredning i syfte att få till stånd en sänkning av bostadskostnaderna i nyuppförda bostäder. Bl. a. antydes möjligheterna att lätta på återbetalningsvillkoren under en begynnelseperiod av de statliga lånens löptid samt att sedan medge hyreshöjning i takt med nominalinkomstutvecklingen för att möjliggöra en täckning av högre kapitalkostnader längre fram.

I motionerna I: 338 och II: 518 har påpekats, att under de senaste åren en viss förskjutning mot mindre lägenhetstyper ägt rum inom flerfamiljshusproduktionen. Motionärerna torde syfta på att den ökning i produktionen av lägenheter om tre och flera rum och kök som ägt rum under de senaste två åren har varit något svagare än den samtidigt skedd ökningen av mindre lägenhetstyper. Det synes utskottet inte möjligt att ännu säkert

bedöma huruvida denna ändring i lägenhetsfördelningen är en tillfällig företeelse eller kommer att bli bestående. Tänkbart är att den nyligen inträffade tillfälliga konjunkturendämpningen har satt spår i bostadsefterfrågan. Det finns anledning att med uppmärksamhet följa såväl utvecklingen av bostadskostnaderna i nyproduktionen som trenden i bostadsefterfrågans inriktning på lägenhetstyper. Möjligen kan det framdeles, för att leda utvecklingen i rätt riktning, visa sig erforderligt att överväga det statliga finansieringsstödet utformning. Å andra sidan må framhållas att finansieringsbetingelserna för de nyproducerade lägenheterna endast utgör en sida av det hyrespolitiska avvägningsproblemet. Detta problem behöver prövas allsidigt.

Bostadsefterfrågan och de faktorer som bestämmer den undersökes f. n. av bostadsbyggnadsutredningen. Mycket talar för att resultatet av bostadsbyggnadsutredningens arbete kommer att bli av väsentlig betydelse för att bedöma behovet av ändringar i grunderna för bostadsbyggandets finansiering. Då det torde kunna förutsättas att formerna för det statliga kreditstödet till bostadsbyggandet kommer att tas upp till en allsidig bedömning när bostadsbyggnadsutredningen slutförts, anser utskottet att något uttalande i ämnet från riksdagens sida inte nu är påkallat.

Den i motionerna berörda frågan om skärpta amorteringsbestämmelser för äldre fastighetslån torde, såsom utskottet förut anfört, komma att prövas i samband med att ställning toges till kreditmarknadsutredningens föreliggande betänkande.

Utskottet finner sig sålunda ej böra tillstyrka yrkandena i motionerna I: 338 och II: 518. Ej heller kan utskottet tillstyrka i motionerna I: 425 och II: 501 framförda yrkanden.

I motionerna I: 96 och II: 119 föreslås att vid försäljning av statsbelånade bostadshus rätt skall medges köparen att *återlåna den del av egnahems- eller tertiärlånet som amorterats utöver vad som föreskrivs i lånevillkoren.*

Syftet med motionerna är att främja ett ökat amorteringssparande, varvid motionärerna närmast torde ta sikte på amorteringar av egnahemslån. Enligt vad utskottet inhämtat förekommer extra amorteringar på sådana lån endast i få fall. Extra amorteringar på bottenlån är en vanligare företeelse. Rätt till återbelåning av därigenom uppkommande överhypotek kan numera i regel medges av vederbörande bottenlånggivare. När återbelåning ej avser åtgärder, som höjer den belånade egendomens värde, skall dock frågan prövas av det statliga långgivande organet. Fråga om rätt till sådan återbelåning uppkommer bl. a., när länemyndigheten medger övertagande av lånet i samband med att den belånade egendomen byter ägare. Återbelåning av överhypotek brukar medgivas i flertalet dylika fall.

Av det anförda framgår att nuvarande praxis i fråga om återbelåning medger viss återlånerätt i fråga om bottenlån. Inga vägande skäl torde

finnas mot att medgivande till återlån lämnas även beträffande statslånet, när sådant återlån utgör förutsättning för överlåtelse av belånad egendom och det långivande organet anser sig kunna godtaga den nye ägaren som låntagare. Utskottet har därför intet att erinra mot att återlån av belopp, som avbetalats på statslånet utöver föreskriven amortering, medgives i nu angivna fall. Av praktiska skäl bör en förutsättning för dylikt medgivande vara att extra amortering verkställts med ett visst minimibelopp, t. ex. 3 000 kronor.

Vad utskottet sålunda anfört synes böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

I anledning av ett av bostadsstyrelsen framfört förslag beträffande *långivningen till s. k. byggmästarbildade bostadsrättsföreningar* har departementschefen framhållit, att bostadsrättshavarna behöver beredas ett bättre skydd än de f. n. åtnjuter. I sådant syfte föreslår departementschefen, att lånebestämmelserna kompletteras med tillämpningsföreskrifter av innebörd att de lånebeviljande organen, när skäl därtill föreligger, skall kunna ställa särskilda krav på att de blivande bostadsrättshavarna tillförsäkras betryggande garantier för att deras intressen blir behörigen tillgodosedda. I propositionen omnämnes att på initiativ av Svenska byggnadsentreprenörföreningen har bildats ett kontroll- och garantiföretag med uppgift att bereda såväl bostadsrättshavarna i ifrågavarande föreningar som staten i dess egenskap av långivare ökad säkerhet. Med framhållande att föreningens initiativ synes värt att pröva, anför departementschefen att, under förutsättning att kontroll- och garantiföretaget fungerar på ett effektivt sätt, ett tillfredsställande skydd för bostadsrättshavarnas intressen synes kunna erhållas i fråga om byggnadsföretagare, som ansluter sig till detta företag eller som utan sådan anslutning får garantier utställda av detsamma.

Departementschefen anför vidare bl. a., att en viss förbättring av den kommunala kontrollen över bostadsrättsföreningarna bör vara möjlig att åstadkomma.

I motionerna I: 135 och II: 334 yrkas, att riksdagen måtte besluta sådana grunder för den statliga tertiärlångivningen att en gränsdragning sker mellan företag syftande till enskild vinst och bostadskooperativa företag utan enskilt vinstsyfte.

Utskottet vill understryka departementschefens uttalande, att de som tecknar sig för medlemskap i bostadsrättsföreningar, vilka tillkommer på initiativ av enskilda byggnadsföretagare, behöver komma i åtnjutande av ett bättre skydd för sina intressen. Såsom framhållits i propositionen är det särskilt viktigt att vidta åtgärder, som medför att de blivande bostadsrättshavarna erhåller ett fullgott skydd för värdet av sina kapitalinsatser, att deras rätt effektivt tillvaratages vid bestämmande av de ekonomiska villkoren för byggnadsföretaget samt att de beredes garantier mot brister hos byggnadsföretaget. Vad som främst motiverar särskilda åtgärder i det

angivna syftet är den intressegemenskap, som i åsyftade fall under projekterings- och byggnadsskedet och ofta under relativt lång tid efter byggnadens färdigställande råder mellan byggnadsföretagaren i egenskap av entreprenör och den av honom interimistiskt bildade föreningen, vari han själv på indirekt väg kan tillförsäkra sig ett väsentligt inflytande.

I anslutning till departementschefens förslag anser utskottet, att man försöksvis bör pröva om inte de brister, som vidlåder nuvarande system, kommer att undanröjas genom det nybildade kontroll- och garantiföretagets verksamhet och genom en förbättrad kommunal kontroll. Utskottet vill dock i detta sammanhang framhålla, att den tekniska och ekonomiska granskning av byggnadsföretagarnas verksamhet, som kan komma i fråga inom ramen för kontroll- och garantiföretaget, givetvis inte får medföra att kommunernas och de långivande organens övervakning i dessa hänseenden inskränkes. Utskottet förutsätter, att de tillämpningsföreskrifter som Kungl. Maj:t och bostadsstyrelsen må komma att utfärda i ämnet ger klart uttryck åt principen att lån endast beviljas, om de ekonomiska villkoren för byggnadsföretaget kan anses godtagbara för blivande bostadsrättshavare och om byggnaderna i fråga om standard och utförande är fria från anmärkning.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att en översyn av lagstiftningen om bostadsrättsföreningar har föreslagits i ett flertal remissyttranden över bostadsstyrelsens i propositionen redovisade förslag angående långivningen till byggmästarbildade bostadsrättsföreningar. En sådan översyn är angelägen mot bakgrund av de risker för missbruk som föreligger. Det förhållandet att en byggnadsföretagare under interimstiden kan sluta avtal om entreprenad med en styrelse, vars ledamöter står i beroendeställning till honom, framstår under nuvarande förhållanden som otillfredsställande.

Även om man genom en skärpt tillämpning av de statliga lånebestämmelserna i viss mån kan råda bot på de brister, som har framträtt i samband med de byggmästarbildade föreningarnas verksamhet, synes behov föreligga att även inom lagstiftningens ram åstadkomma ökad trygghet för enskilda bostadsrättshavare. Inte minst gäller detta i fråga om byggnadsföretag, som tillkommer utan stöd av statslån.

Utskottet föreslår, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet sålunda anfört.

Vad angår yrkandet i motinerna I: 135 och II: 334 anser sig utskottet kunna utgå från att de olika åtgärder, som nu förutsättes för att åstadkomma en skärpt kontroll över byggmästarbildade bostadsrättsföreningar, kommer att medföra ett tillfredsställande skydd för de boendes intressen. Då motionernas syfte i allt väsentligt härigenom torde bli tillgodosett, finner sig utskottet ej i vidare mån än som framgår av vad utskottet i det föregående anfört böra biträda ifrågavarande motionsyrkande.

I motionerna I: 458 och II: 507 föreslås att kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag skall vara underkastade *upphandlingskungörelsens bestämmelser*.

Utskottet har tidigare, bl. a. när denna fråga behandlades vid förra årets riksdag (utl. 50, s. 42), framhållit, att upphandlingskungörelsens bestämmelser i tillämpliga delar följes av de flesta av de åsyftade företagen. Utskottet finner inte anledning att frånga sin tidigare intagna ståndpunkt, att tillräckliga skäl inte föreligger att såsom villkor för statslån uppställa att ifrågavarande kungörelse skall tillämpas. Motionsyrkandena avstyrkes därför.

I motionerna I: 517 och II: 603 yrkas att *såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämställda företag och andra skall åläggas viss redovisningsskyldighet*, nämligen dels att till Kungl. Maj:t redovisa sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt de för fonduppbyggningen tillämpade principerna, bl. a. i fråga om avskrivningar, dels att till statens hyresråd fortlöpande anmäla alla inträffade hyresändringar liksom de kalkyler som legat till grund för desamma.

Förslag av samma innebörd framfördes i motioner till förra årets riksdag. Utskottet anförde då (utl. 50, s. 42), att i det fall statligt lån beviljats för allmännyttiga företags fastigheter det lånebeviljande organet kan, om anledning därtill yppas, erhålla alla erforderliga upplysningar beträffande företagets fastigheter. Det torde också kunna förutsättas att statens hyresråd kan erhålla uppgifter om hyresändringar och hyreskalkyler från de allmännyttiga företagen, om hyresrådet skulle anse sig vara i behov därav. Då det inte har framkommit något behov att kontinuerligt insamla de i motionerna angivna uppgifterna och ett genomförande av motionsförslaget skulle föranleda ett betydande merarbete för berörda företag och myndigheter, avstyrker utskottet motionerna.

I anledning av vad riksdagens revisorer anfört i fråga om *teknisk kontroll av statligt belånade fastigheter* får utskottet anföra följande.

Såsom revisorerna framhållit och som i huvudsak vitsordats i de över revisorernas berättelse i denna del avgivna remissyttrandena synes den kritik, som på senare tid allt oftare framförts beträffande den tekniska kvaliteten hos nybyggda bostadshus, i vissa fall ha varit befogad. Detta förhållande utgör enligt utskottets mening skäl att ägna frågan om den tekniska kontrollen skärpt uppmärksamhet.

Enligt vad utskottet inhämtat har inom statens institut för byggnadsforskning påbörjats en undersökning angående kvalitetsförhållandena inom bostadsbyggandet. Undersökningen torde även kunna belysa hur den tekniska kontrollen fungerar ute på byggnadsmarknaden. Utskottet, som hälsar detta initiativ med tillfredsställelse, förutsätter att resultatet av institutets undersökningar blir föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet och överväganden.

Ränteeftergifter. I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås dels att räntegarantien skall upphöra att gälla, då den tidigare fastställda giltighetstiden å tio år utgått, dels att räntegaranti, avseende räntor å underliggande lån som hänför sig till tiden fr.o.m. den 1 januari 1961, skall grundas på en räntesats av 5 % vad avser hus, påbörjade före den 1 januari 1958, och en räntesats av 4,5 % vad avser senare påbörjade hus.

I motionerna I: 96 och II: 119 yrkas att den garanterade räntan för underliggande krediter skall fr. o. m. den 1 januari 1961 höjas från 4 eller 4,5 % till 5 % för hus, färdigställda före år 1951, samt från 3,5 till 4 % för senare uppförda hus t.o.m. sådana som påbörjats före den 1 januari 1958. Därjämte föreslås i motionerna att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära förslag till nästa års riksdag om en omläggning av lånevillkoren, innebärande att räntesubventionerna ersättes med ett enhetligt schablonbidrag. I motionerna framföres tanken att detta bidrag skulle utformas så, att det även motsvarar värdet av de låga räntorna på statslånen.

I motionerna I: 333 och II: 390 föreslås fastställande av den garanterade räntan till vissa i motionerna närmare angivna räntesatser att gälla fr.o.m. den 1 januari 1961.

Utskottet vill erinra om att riksdagen förra året fattade beslut om en höjning av de räntesatser för primärlån, på vilka ränteeftergifterna beräknas. Beslutet innebar, att ifrågavarande räntesatser över lag höjdes med 0,5 % för hus färdigställda före 1953. Dock höjdes den garanterade räntan inte över 4,5 %. De beslutade ändringarna har medfört vissa hyreshöjningar i fråga om hus, uppförda under 1940- och 1950-talen. I statsverkspropositionen föreslås förräntning av vissa tillägglån, till vilket förslag utskottet återkommer i det följande. Ett genomförande av detta förslag medför behov av ytterligare hyreshöjningar i hus, tillkomna under 1950-talet.

Utskottet anser skäl föreligga att iaktta försiktighet i fråga om ändringar i finansieringsvillkoren för bostäder. I synnerhet finns det anledning att gå varsamt fram när det gäller finansieringsbetingelserna för nytillkommande bostäder. Senast när utskottet vid förra årets riksdag hade att behandla motionsyrkanden om höjning av den garanterade räntan och räntan på de statliga bostadslånen m. m. anförde utskottet (utl. 50, s. 43), att drastiska ändringar i finansieringsvillkoren kunde beräknas kraftigt hämma bostadsbyggandet. Vidare skulle enligt utskottets bedömning möjligheterna för såväl nybildade familjer som barnfamiljer, vilka på grund av familjens tillväxt var i behov av en större bostad, att skaffa sig en passande bostadslägenhet försämrats högst avsevärt. Utskottet anser, att dessa uttalanden fortfarande äger giltighet. De förslag om höjning av garanterad ränta och ränta på statslånen, som framföres i motionerna I: 337 och II: 396, kan beräknas medföra en ökning av kapitalkostnaderna i nyuppförda hus med mellan 5 och 7 kronor per m² lägenhetsyta, d. v. s. för en tvårumslägenhet av nor-

mal storlek med 300—400 kronor per år. Förslagen i motionerna I: 333 och II: 390 medför mindre höjningar av hyran i nytillkommande bostäder.

Frågan om räntegarantien för äldre hus bör bedömas bl. a. mot bakgrunden av rådande hyresnivåer för lägenheter i hus av olika ålder. Riksdagen har år 1957 hos Kungl. Maj:t hemställt om en undersökning av frågan om olika hyresnivåer i flerfamiljshus. Enligt vad utskottet inhämtat torde resultatet av denna undersökning, som av Kungl. Maj:t uppdragits åt bostadsstyrelsen, komma att redovisas i år. Det är möjligt att de uppgifter, som därvid framkommer, kan ge anledning till en fortsatt försiktig anpassning uppåt av de för räntegarantien gällande räntesatserna i det äldre bostadsbeståndet. F. n. är utskottet dock, i betraktande av de relativt betydande hyreshöjningar, som på senare tid har genomförts i de berörda husen, inte berett att förorda någon ändring i gällande räntesatser för den garanterade räntan.

Den i motionerna I: 96 och II: 119 behandlade frågan om ersättande av räntesubventionerna med ett schablonbidrag synes utskottet lämpligen böra prövas i ett större sammanhang, när utformningen av det statliga bostadsstödet mera allmänt omprövas.

Utskottet avstyrker sålunda nu behandlade yrkanden i motionerna I: 337 och II: 396, I: 96 och II: 119 samt I: 333 och II: 390.

Familjebostadsbidrag. Den i statsverkspropositionen föreslagna *höjningen av familjebostadsbidragen* tillstyrkes. I enlighet med förslaget bör sålunda helt bidrag fr. o. m. den 1 juli 1961 ökas med 60 kronor för familj och år samt 30 kronor för barn och år samt reducerat och förhöjt bidrag höjas i proportion därtill.

Vad departementschefen i övrigt uttalat och föreslagit rörande reglerna för familjebostadsbidrag föranleder ingen erinran från utskottets sida.

I motionerna I: 234 och II: 354 samt I: 237 och II: 335 har yrkats vissa *ändringar i gällande regler om familjebostadsbidrag*.

I motionerna I: 234 och II: 354 föreslås, att kungörelsen om familjebostadsbidrag skall kompletteras med en bestämmelse om rätt för förmedlingsorganen att för bestridande av kostnader på lån som beviljats av kommun eller enskilt kreditinstitut eller, i förekommande fall, för betalning av tomträttsavgäld, disponera bidragsmedel, som inte tas i anspråk för gäldande av kostnaderna för beviljat statslån. Motionärerna anför, att det i vissa fall visat sig medföra icke önskvärda följder för såväl berörda kommuner som bidragstagare, då bidragen utbetalas kontant. Det kan förekomma att bidragstagare erhåller överskott av bidragsmedel kontant men underlåter att betala kapitalkostnaderna på lån, som har upptagits i samband med husets uppförande eller ombyggnad, vilket kan leda till att det egna hemmet måste försäljas på exekutiv auktion.

I motionerna I: 237 och II: 335 föreslås, att bidragskungörelsen komplet-

teras med bestämmelse, som medger kommun rätt att, utan hinder av att två hemskilda makars sammanlagda beskattningsbara inkomst är för hög för bidrag, retroaktivt för högst två år, räknat från tidpunkten för hemskillnadsdomen eller separationen, erhålla ersättning av statsmedel för bidrag, som beviljats och utbetalats till den av makarna som har vårdnaden om barnen under förutsättning dels att bidragssökandens egen beskattningsbara inkomst icke varit för hög och villkoren för bidrag i övrigt varit uppfyllda och dels att makarna före utgången av de nämnda två åren blivit särtaxerade.

Över ifrågavarande motioner har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande av bostadsstyrelsen. Styrelsen har därvid tillstyrkt bifall till yrkandet i de två förstnämnda motionerna. Beträffande de båda sistnämnda motionerna har bostadsstyrelsen bl. a. anfört följande.

Bostadsstyrelsen anser syftet med den i motionerna föreslagna ändringen av bidragskungörelsen beaktansvärt. Förmedlingsorganen måste enligt kungörelsens nuvarande villkor i en del fall avslå ansökningar om bidrag från hemskild make ehuru ett verkligt behov föreligger av det stöd för familjen som ett bifall skulle innebära. Ett bifall till motionerna skulle för förmedlingsorganen öppna en möjlighet att i sådana fall bevilja bidrag.

En viss tveksamhet kan råda huruvida förmedlingsorganen kommer att bedöma ifrågavarande bidragsärenden på ett likartat sätt. I annat fall kommer kommunernas praxis att bli varierande. Det kan därför vara motiverat att ifrågavarande bidragsgivning betraktas som en försöksverksamhet.

Åberopande det anförda tillstyrker bostadsstyrelsen en försöksverksamhet avseende bidrag till hemskild enligt de riktlinjer som har angivits i motionerna I: 237 och II: 335.

De skäl som i motionerna I: 234 och II: 354 har anförts för den av motionärerna föreslagna jämkningen i bidragsreglerna anser utskottet övertygande och tillstyrker därför bifall till dessa motioner.

Vad angår yrkandet i motionerna I: 237 och II: 335 finner utskottet i likhet med bostadsstyrelsen, att en försöksverksamhet avseende bidrag till hemskild enligt de riktlinjer som motionärerna angivit är motiverad. Utskottet tillstyrker därför en sådan försöksverksamhet.

I detta sammanhang vill utskottet framhålla följande.

Enligt vad utskottet inhämtat uppkommer för fastighetsförvaltningar med mekaniserad bokföring vissa svårigheter, när *familjebostadsbidrag till godoföres hyresgäst*. Anledningen härtill är att bidragen, när de uppdelas i kvartals- och månadsbelopp, ej utgör hela krontal. Enligt utskottets mening förtjänar det undersökas, om ifrågavarande olägenheter kan undanröjas. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t uppdrager åt bostadsstyrelsen att närmare undersöka denna fråga.

Bostadsanskaffningslån. Bostadsstyrelsen har föreslagit att *räntebärande stående delar av bostadsanskaffningslån* uppsäges till amortering.

Härom har departementschefen anfört, att frågan bör prövas först sedan bostadsstyrelsen undersökt de ifrågavarande husens ekonomiska förhållanden och eventuellt föreliggande behov av nya krediter för att sätta fastigheterna i stånd.

I motionerna I: 333 och II: 390 föreslås, att bestämmelser om amortering av bostadsanskaffningslånen stående delar nu fastställas. Motionärerna anför, i enlighet med förslag av bostadsstyrelsen, att amorteringstiden tills vidare bör fastställas till 20 år.

Utskottet ansluter sig till den av departementschefen intagna ståndpunkten och avstyrker sålunda nämnda motionsyrkande.

Förbättringslån. I motionerna I: 426 och II: 505 föreslås att *inkomstgränsen* för räntefria förbättringslån höjs till 7 500 kronor samt att förbättringsstödet i övrigt utvidgas och förstärkes.

Genom beslut av 1959 års riksdag höjdes det för räntefritt stående förbättringslån fastställda inkomststrecket från 5 000 till 6 000 kronor i beskattningsbar inkomst. Denna höjning genomfördes samtidigt som inkomststrecken för familjebostadsbidrag höjdes med 1 000 kronor. Utskottet finner inte att tillräckliga skäl har anförts för att nu genomföra en ny höjning av inkomststrecken för de räntefria förbättringslånen och avstyrker därför de i motionerna I: 426 och II: 505 framförda yrkandena därom.

Nyssnämnda yrkanden syftar också till en mera allmän omprövning av förbättringsstödet i syfte att utvidga och förstärka detta. Utskottet anser inte att denna fråga bör brytas ut ur sitt sammanhang med frågor rörande finansieringsstödet vid uppförande och ombyggnad av småhus. Även i denna del avstyrkes motionerna.

I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås, att förbättringslån avseende hus som påbörjats fr. o. m. den 1 januari 1958 skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter en *räntesats* av 5 %.

Utskottet har i det föregående vid prövning av frågan om ränteeftergifterna uttalat, att någon påtaglig försämring av lånevillkoren inte nu bör genomföras. Ifrågavarande motionsyrkanden avstyrkes därför.

I motionerna I: 333 och II: 390 föreslås skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att nu tillämpad *restriktivitet* i fråga om förbättringslån må upphöra att tillämpas.

Motionärerna syftar på ett i bostadsstyrelsens anslagsframställning gjort uttalande att den begränsade medelstillgången under budgetåret 1959/60 tvingat länsbostadsnämnderna att anhålla om en restriktiv prövning av förbättringslåneansökningar i kommunerna.

Enligt vad utskottet erfarit torde någon liknande restriktivitet inte bli erforderlig, om det i propositionen framförda förslaget om medelsanvisning för förbättringslångivningen bifalles. Utskottet finner därför inte att något uttalande i ämnet från riksdagens sida är påkallat. Motionsyrkandet avstyrkes.

Egnahemslån. I propositionen redovisas ett av bostadsstyrelsen framfört förslag om sådan ändring av lånebestämmelserna att *egnahemslån kan beviljas även bostadsrättsförening samt enskild byggnadsföretagare, som avser att bygga småhus för uthyrning.* Bostadsstyrelsen hade även föreslagit, att bestämmelserna om egnahemslånets övre gräns bringas i överensstämmelse med vad som för olika kategorier av låntagare gäller vid tertiärbelåning.

Departementschefen har anfört, att konsekvenserna av de ändringar i lånereglerna, som bostadsstyrelsen föreslagit, behöver belysas ytterligare, innan någon ståndpunkt tages till förslaget.

Bostadsstyrelsens i propositionen omnämnda förslag har tillkommit sedan riksdagen förra året hemställde om en undersökning huruvida gemensamma lånebestämmelser borde införas för fristående enfamiljshus samt rad- och kedjehus, vilka uthyres eller upplåtes med bostadsrätt. Utskottet, som finner det värdefullt att konsekvenserna i olika hänseenden av ett genomförande av styrelsens förslag blir närmare utredda, förutsätter att sådan utredning företages på Kungl. Maj:ts initiativ samt att frågan därefter på nytt underställes riksdagen.

I motionerna I: 429 och II: 502 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att förslag rörande sådan ändring av gällande bestämmelser angående ränteeftergifter till egnahem att *finansieringsvillkoren för eget hem så långt möjligt göres likvärdiga med dem, som gäller för bostadsrättslägenhet,* måtte föreläggas riksdagen, om möjligt innevarande år.

I avvaktan på den mera allmänna omprövning av småhusbyggandets finansieringsvillkor, som är att vänta sedan bostadsbyggnadsutredningens arbete blivit färdigt, är utskottet ej berett att förorda någon utredning om den i motionerna väckta frågan. Motionsyrkandet avstyrkes sålunda.

I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås, att egnahemslån avseende hus som påbörjats fr. o. m. den 1 januari 1958 skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter en *räntesats* av 5 %.

Under erinran om vad utskottet i det föregående anfört beträffande förändringar av finansieringsvillkoren avstyrker utskottet ifrågavarande motionsyrkande.

I samma motioner ävensom i motionerna I: 96 och II: 119 föreslås, att *räntefria stående delar av egnahemslån, som beviljats under tiden 1948—1 juli 1953 skall fr. o. m. den 1 juli 1961 förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet* efter en räntesats av 4 % och med en amorteringstid av 25 år.

I motionerna I: 436 och II: 506 föreslås att egnahemslåntagare, som inte fått någon räntefri stående del, må fr. o. m. 1961/62 under tio år erhålla kompensation härför genom förhöjning av honom tillkommande ränteeftergift med 250 kronor om året.

Frågan om förräntning och amortering av de räntefria stående delarna av äldre egnahemslån behandlades senast vid förra årets riksdag. Utskottet anförde därvid bl. a. (utl. 50, s. 48, 49), att någon slutlig ställning till denna fråga inte då borde tagas. Enligt utskottets mening borde, först när huvuddelen av ifrågavarande lånedelar utestått i tio år, ståndpunkt tagas till frågan hur det skulle förfaras med dessa lånedelar.

Utskottet finner inte anledning till ändrat ställningstagande och avstyrker därför ifrågavarande motionsyrkanden.

Yrkandet i motionerna I: 436 och II: 506 avstyrkes.

I motionerna I: 426 och II: 505 föreslås utredning av frågan om ett *inkomstprövat stöd vid egnahemsbyggande*.

Motsvarande yrkande framfördes i motioner till föregående års riksdag. Utskottet fann sig då ej böra tillstyrka förslaget och anser inte att några skäl anförts som föranleder ändrat ställningstagande. Motionsyrkandena avstyrkes alltså.

I motionerna I: 134 och II: 162 föreslås tillskapande av en möjlighet att i samband med *ägarbyte* lämna egnahemslån även till vissa äldre fastigheter utan behov av större omedelbar reparation.

Motionärerna har bl. a. erinrat om att frågan om statlig medverkan till återbelåning av äldre egnahem i samband med ägarbyte har behandlats i ett av utredningen om sparstimulerande åtgärder avgivet betänkande. Enligt vad utskottet inhämtat beredes nämnda betänkande jämte däröver avgivna remissyttranden f. n. i finansdepartementet.

Då frågan om åtgärder i motionernas syfte torde komma att prövas i samband med behandlingen av förenämnda betänkande synes anledning saknas för riksdagen att göra framställning till Kungl. Maj:t i ämnet. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Tertiärlån. I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås dels att tertiärlån mellan 70 och 85 % av belåningsvärdet för hus, påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958, skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter en *räntesats* av 5,5 %, dels att tertiärlån till den del de överstiger 85 % av belåningsvärdet för hus, påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958, skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter en *räntesats* av 6 %.

I enlighet med den ståndpunkt utskottet i det föregående intagit till frågan om finansieringsvillkoren för nya bostäder avstyrkes yrkandet.

I fråga om *tertiärlånets storlek och amorteringstid* föreslås i motionerna I: 337 och II: 396, att — därest i motionerna framlagt förslag om införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet icke vinner riksdagens bifall — tertiärlån, till vilka tillstånd lämnas tidigast den 1 juli 1961, skall beviljas upp till 85 % av den totala produktionskostnaden mot enbart inteckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformerna, upp till 95 % för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 90 % för

kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka, samt till den del de överstiger 85 % av belåningsvärdet amorteras på 25 år.

I motionerna I: 96 och II: 119 föreslås att tertiärlånets övre gräns för fastigheter som påbörjas efter den 1 juli 1961 sänkes till 97 % för företagsformer, som nu får lån upp till 100 %, samt till 92 % för kooperativa företag, som nu får lån upp till 95 %.

Denna lånefråga prövades senast av förra årets riksdag. Utskottet avstyrkte då framförda motionsyrkanden. Vad utskottet därvid anförde (utl. 50, s. 51) om att ett godtagande av den föreslagna minskningen av tertiärlånen skulle innebära risk för störningar i bostadsbyggandet äger alljämt giltighet. Ifrågavarande motionsyrkanden avstyrkes.

I motionerna I: 434 och II: 498 föreslås skrivelse med hemställan att Kungl. Maj:t efter bostadsstyrelsens hörande framlägger förslag i syfte att få *bättre samstämmighet mellan belåningsgränserna för å ena sidan primär- och sekundärlån och å andra sidan de statliga tertiärlånen*.

Motionsyrkandet är föranlett av att för stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas långivning gällande bestämmelser i åtskilliga fall leder till att lån från sådana föreningar inte kan beviljas upp till den undre gränsen för beviljat tertiärlån. I motionerna anvisas som en tänkbar väg att medge höjning av gränserna för primär- och sekundärlån i kombination med statlig garanti för den lånedel som ligger över nu gällande gränser.

Den av motionärerna anvisade vägen att undanröja ifrågavarande olägenhet synes väl värd att pröva. Utskottet föreslår därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning i ämnet.

I motionen II: 346 föreslås att tillägg till *belåningsvärdena* för bostadshus må medgivas för konstnärlig utsmyckning av bostadsområden på intill 1 % av den för belåning godtagbara produktionskostnaden.

Utskottet finner motionernas syfte beaktansvärt. Det synes med fog kunna hävdas, att konstnärlig utsmyckning av ett bostadsområde med den ökade trivsel, som därigenom erbjudes de i området boende, allmänt sett innebär en höjning av bostadsvärdet i området. Med hänsyn härtill synes det riktigt, att kostnader för konstnärlig utsmyckning inom rimliga gränser beaktas vid bestämmande av de belåningsvärden som ligger till grund för statliga lån. Där ifrågavarande kostnader inte ryms inom nu gällande högsta belåningsvärden synes det utskottet skäligt att, på sätt motionärerna föreslår, medge en viss höjning av dessa värden.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser i ämnet.

I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås att — därest i motionerna framlagt förslag om införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet inte vinner riksdagens bifall — vid utgivande av statliga bostadslån en *förvaltningsavgift* om 0,5 % skall uttagas i samband med lånets utbetalande.

Förra årets riksdag avlog motionsyrkande av samma innehåll som det nu framställda. Då tillräckliga skäl för uttagande av en förvaltningsavgift inte anförts, avstyrker utskottet förslaget.

I motionen II: 35 föreslås att landsting skall jämföras med kommun i fråga om *övre lånegrens* vid beviljande av tertiärlån.

Utskottet anser, att ifrågavarande motionsyrkande har visst fog för sig. Innan ställning toges till frågan om ändring av nuvarande principer vid beviljande av statslån för bostäder, som uppföres i landstings regi, synes det emellertid lämpligt att omfattningen av landstingens ifrågavarande verksamhet samt innebörden av nuvarande praxis vid låneprövningen blir närmare belyst. Utskottet föreslår därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en prövning av den i motionen väckta frågan.

I motionerna I: 96 och II: 119 yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla att tertiärlånekungörelsen omarbetas i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer. Yrkandet avser en sådan omarbetning av 33 § *tertiärlånekungörelsen* att kommunerna får ikläda sig större ansvar för förluster, som uppkommer vid förvaltningen av flerfamiljshus, tillhörande kommun eller allmännyttigt bostadsföretag. Motionärerna anför sålunda, att det är rimligt att kommunerna tar en större del av förluster, som uppstår på grund av felbedömning beträffande behovet av hyreshus på orten.

Innebörden av den i motionerna avsedda bestämmelsen i tertiärlåneförfattningen är i vissa hänseenden oklar. Då bestämmelsen hittills ej har tillämpats, kan man inte av praxis erhålla någon ledning för att närmare bedöma omfattningen av det ansvar, som för skilda fall kan komma att göras gällande mot kommunerna, om förluster uppstår vid förvaltningen av kommunen eller allmännyttigt bostadsföretag tillhörigt hus, för vilket tertiärlån utgått. Det synes utskottet motiverat, att innebörden av ifrågavarande bestämmelse blir klarlagd och att bestämmelsen eventuellt underkastas den förtydligande omarbetning, som kan anses påkallad. De av motionärerna anförda synpunkterna torde därvid kunna beaktas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framlägga förslag i ämnet.

Tilläggsån. I statsverkspropositionen föreslås *förräntning av vissa tidigare uppsagda tilläggsån*. Förslaget avser de tilläggsån, som genom riksdagens beslut åren 1957 och 1958 uppsagts till amortering helt eller delvis. Ifrågavarande lån och delar av lån är f. n. räntefria och amorteras på 25 år. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att räntan fastställs till 4 % samt att ny amorteringsperiod på 25 år för samtliga ifrågavarande lån börjar löpa samtidigt som lånen göres räntebärande. Departementschefen föreslår, att så sker fr. o. m. den 1 juli 1961.

I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås att de tilläggsån, som enligt beslut av 1953, 1957 och 1959 års riksdagar gjorts amorteringspliktiga,

skall för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter en räntesats av 5,5 %.

I samma motioner föreslås, att de tilläggslån, som avser hus påbörjade före den 1 januari 1958, skall till den del de icke på grund av tidigare riksdagsbeslut redan är amorteringspliktiga, bli ränte- och amorteringspliktiga fr. o. m. den 1 juli 1961 efter en räntesats av 5,5 % och med en amorteringstid av 25 år.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

Härav följer att utskottet avstyrker de nämnda motionsyrkandena till den del de avser förräntning av ifrågavarande tilläggslån till en högre räntesats. Ej heller kan utskottet ansluta sig till yrkandena i övriga delar.

Av Kungl. Maj:t framlagda förslag beträffande grunderna för låne- och bidragsverksamheten, vilka inte upptagits till behandling i det föregående, har inte givit utskottet anledning till särskilt yttrande.

Medelsbehovet för låne- och bidragsverksamheten. Enligt Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1961/62 bör anslaget till *Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.* — vilken rubrik föreslås i stället för den hittills gällande — uppföras med 260 000 000 kronor.

I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås att anslaget anvisas med 105 000 000 kronor, och i motionerna I: 333 och II: 390 yrkas att anslaget anvisas med 190 000 000 kronor. I motionerna I: 96 och II: 119 föreslås att riksdagen beträffande ifrågavarande anslag vidtar de ändringar, som föranledes av vad som i motionerna yrkas.

Motionsyrkandena är betingade av förslag om ändring av bestämmelserna om ränteeftergift. Enär utskottet i det föregående har avstyrkt dessa förslag, ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet.

Anslaget till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* föreslår Kungl. Maj:t skall uppföras med 29 000 000 kronor.

I motionerna I: 333 och II: 390 föreslås att anslaget uppföres med 28 000 000 kronor.

Ifrågavarande motionsyrkande, som förbundits med yrkande om anslag på tilläggsstat för innevarande budgetår, torde sakna aktualitet, sedan förslaget om anslag på tilläggsstat avslagits av riksdagen. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag.

Anslaget till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* föreslås av Kungl. Maj:t uppfört med 9 000 000 kronor.

I motionerna I: 333 och II: 390 yrkas att anslaget uppföres med 4 000 000 kronor.

I likhet med förut nämnda yrkande angående anslaget till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* torde nu förevarande motionsyrkande sakna aktualitet. Utskottet tillstyrker propositionsförslaget.

Med utgångspunkt från de förut nämnda antagandena beträffande bostadsbyggandets storlek föreslår Kungl. Maj:t, att ramen för *preliminära beslut* angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande samt från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, för budgetåret 1961/62 fastställs till resp. 970 000 000 kronor och 10 000 000 kronor.

I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås att — därest i motionerna framfört förslag om övergång till ett kreditgarantisystem på bostadsområdet inte vinner riksdagens bifall — ramen för *preliminära beslut* om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, fastställs till 900 000 000 kronor, medan nämnda ram i motionerna I: 429 och II: 502 föreslås fastställd till 915 000 000 kronor.

Utskottet, som anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om bostadsbyggandets storlek och finansieringsvillkor, biträder även Kungl. Maj:ts beräkning av låneramarna och avstyrker berörda motionsyrkanden.

Mot Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under *övriga, här ej särskilt nämnda anslag till låne- och bidragsverksamheten* har utskottet inte funnit anledning till erinran.

Den bostadspolitiska organisationen: Anslag till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna. Departementschefen erinrar om att ytterligare decentralisering av ärenden från bostadsstyrelsen till länsbostadsnämnderna har ägt rum under innevarande budgetår. Av ärenden rörande tertiärlån har styrelsen endast kvar dem som gäller Stockholm med förorter och Göteborg samt, vad gäller flerfamiljshus, Malmö.

Departementschefen anför vidare att bostadspolitiska organisationskommittén ej torde framlägga förslag i sådan tid att därpå grundad proposition kan föreläggas innevarande års riksdag. I avvaktan på kommitténs förslag bör enligt departementschefens mening några större förändringar i styrelsens organisation ej vidtagas. I fråga om länsbostadsnämnderna föreslås i propositionen oförändrad personalorganisation med undantag för ordinariesättning av vissa kontorsbiträdestjänster.

I motionerna I: 337 och II: 396 föreslås dels ändringar i de av Kungl. Maj:t förordade avlöningsstaterna för bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna, dels att till bostadsstyrelsens avlöningar och omkostnader anvisas förslagsanslag av resp. 3 383 000 kronor och 296 000 kronor, dels ock att till länsbostadsnämndernas avlöningar och omkostnader anvisas förslagsanslag av resp. 4 562 000 kronor och 591 000 kronor.

Utskottet godtäger Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslagen till bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas avlöningar och omkostnader. Ifrågavarande motionsyrkanden avstyrkes.

I anledning av vad departementschefen i propositionen anført om information rörande byggnadskostnadernas förändringar vill utskottet understryka angelägenheten av att åtgärder vidtages för att åstadkomma en förbättrad sådan information.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och föreslagit har ej givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Hemställan. Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1. beträffande produktionsnivån inom bostadsbyggandet med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 337 och II: 396 ävensom med avslag å motionerna I: 429 och II: 502 samt I: 54 och II: 36, förstnämnda sex motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

2. beträffande bostadsproduktionens inriktning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna I: 96 och II: 119, I: 429 och II: 502 samt I: 439 och II: 493, förstnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

3. avslå i motionerna I: 429 och II: 502 framställt yrkande beträffande den arbetsmarknadspolitiska prövningen i enskilda egnahemslåneärenden;

4. beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, I: 96 och II: 119 samt I: 429 och II: 502, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

5. avslå i motionerna I: 338 och II: 518 samt I: 425 och II: 501 framställda yrkanden om utredning i syfte att åstadkomma sänkta bostadskostnader i nya hus;

6. beträffande rätt att återlåna del av bostadslån i anledning av motionerna I: 96 och II: 119, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

7. beträffande långivningen till s. k. byggmästarbildade bostadsrättsföreningar i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 135 och II: 334 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

8. avslå i motionerna I: 458 och II: 507 framställt yrkande beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag;

9. avslå i motionerna I: 517 och II: 603 framställt yrkande beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämförda företag och andra;

10. beträffande frågan om teknisk kontroll av statligt belånade fastigheter godkänna vad utskottet anfört;

11. beträffande bestämmelserna om ränteeftergift med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, I: 96 och II: 119 samt I: 333 och II: 390, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

12. avslå i motionerna I: 96 och II: 119 framställt yrkande i fråga om ersättande av räntesubventionerna med schablonbidrag;

13. beträffande höjning av familjebostadsbidragen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänna vad utskottet anfört;

14. beträffande rätt för förmedlingsorganen att disponera viss del av familjebostadsbidrag med bifall till motionerna I: 234 och II: 354 godkänna vad utskottet anfört;

15. beträffande familjebostadsbidrag till hemskild i anledning av motionerna I: 237 och II: 335 godkänna vad utskottet anfört;

16. beträffande undersökning av vissa frågor i samband med att familjebostadsbidrag tillgodoföres hyresgäst i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

17. beträffande återbetalning av vissa delar av bostadsanskaffningslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 333 och II: 390, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

18. avslå i motionerna I: 426 och II: 505 framställt yrkande om höjning av inkomststrecket för räntefritt stående förbättringslån;

19. avslå i motionerna I: 426 och II: 505 framställt yrkande beträffande utredning om en förstärkning och utvidgning av förbättringslåneverksamheten;

20. avslå i motionerna I: 337 och II: 396 framställt yrkande angående räntesatsen för förbättringslån;

21. avslå i motionerna I: 333 och II: 390 framställt yrkande beträffande restriktivitet vid prövningen av ansökningar om förbättringslån;

22. beträffande utredning om gemensamma lånebestämmelser för vissa typer av småhus i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

23. avslå i motionerna I: 429 och II: 502 framställt yrkande om utredning beträffande ändring av bestämmelserna om ränteeftergift för egnahem;

24. avslå i motionerna I: 337 och II: 396 framställt yrkande angående räntesatsen för egnahemslån;

25. avslå i motionerna I: 337 och II: 396 samt I: 96 och II: 119 framställt yrkande om återkrav av vissa räntefria stående delar av egnahemslån;

26. avslå i motionerna I: 436 och II: 506 framställt yrkande om förhöjning av ränteeftergift åt vissa egnahems-låntagare;

27. avslå i motionerna I: 426 och II: 505 framställt yrkande om utredning angående inkomstprövat stöd vid egnahemsbyggande;

28. avslå i motionerna I: 134 och II: 162 framställt yrkande beträffande lån till bostadsegnahem i samband med ägarbyte;

29. avslå i motionerna I: 337 och II: 396 framställt yrkande angående räntesatsen för tertiärlån;

30. beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid med avslag å motionerna I: 337 och II: 396 samt I: 96 och II: 119, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

31. beträffande prövning av frågan om bättre samstämmighet mellan lånegränserna för primär- och sekundärlån samt tertiärlån i anledning av motionerna I: 434 och II: 498 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

32. beträffande tillägg till belåningsvärdena för bostadshus för konstnärlig utsmyckning av bostadsområden i anledning av motionen II: 346 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

33. avslå i motionerna I: 337 och II: 396 framställt yrkande om uttagande av en särskild förvaltningsavgift å statliga bostadslån;

34. beträffande övre lånegräs för tertiärlån till landsting i anledning av motionen II: 35 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

35. beträffande innebörden av 33 § tertiärlånekungörelsen i anledning av motionerna I: 96 och II: 119, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

36. beträffande förräntning av vissa tidigare uppsagda tillläggslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

37. avslå i motionerna I: 337 och II: 396 framställt yrkande om uppsägning av vissa ränte- och amorteringsfria delar av tilläggslån till förräntning och amortering;

38. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, såvitt de ej behandlats under 1.—37., med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet anfört godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1961 förordade ändringar;

39. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, I: 333 och II: 390 samt I: 96 och II: 119, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Ränteftergifter å vissa bostadslån m. m.* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 260 000 000 kronor;

40. till *Bostadsrabatter* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 000 000 kronor;

41. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 333 och II: 390, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 29 000 000 kronor;

42. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 333 och II: 390, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor;

43. till *Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor;

44. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 337 och II: 396 samt I: 429 och II: 502, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva, att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 970 000 000 kronor;

45. till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1961/62 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 730 000 000 kronor;

46. till *Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien* för budgetåret 1961/62 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor;

47. medgiva att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

48. till *Räntefria lån till bostadsbyggande* för budgetåret 1961/62 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 35 000 000 kronor;

49. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1961 förordat;

50. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga,

a) godkänna följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 120 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	39 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	2 310 800
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	15 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 029 300
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	68 500

Summa kronor 4 583 000;

b) till *Bostadsstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 583 000 kronor;

51. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1961 förordat;

52. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga,

a) godkänna följande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	885 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	127 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	2 717 200

4. Ersättningar till experter och sakkunniga, förslagsvis	280 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	1 080 700
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	72 000
	Summa kronor 5 162 000;

b) till *Länsbostadsnämnderna*: *Avlöningar* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 162 000 kronor;

53. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, till *Bostadsstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 796 000 kronor;

54. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, till *Länsbostadsnämnderna*: *Omkostnader* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 741 000 kronor;

55. till 1960 års *bostadsräkning* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 350 000 kronor;

56. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de inte blivit under punkterna 1.—54. särskilt berörda, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 april 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit:

från första kammaren: herrar Näsström, Ivar Johansson, Birger Andersson, Bergman, Per Jacobsson, Fritz Persson, Ragnar Bergh, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Mårtensson, Svärd, Bertil Petersson, Lundström, Thorsten Larsson och Widén; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Almgren, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fröken Elmén, herrar Arvidson, Wedén, Cassel, Gustafsson i Skellefteå, Andersson i Knäred, Fagerlund och fru Holmberg.

Reservationer

1) av herrar *Per Jacobsson, Lundström, Widén*, fröken *Elmén*, herrar *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande produktionsnivån inom bostadsbyggandet ansett att

dels utskottets yttrande fr. o. m. det stycke på s. 26, som börjar med »Bostadsmarknadsläget synes», t. o. m. det stycke på s. 27, som slutar med »II: 36 avstyrkes», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Trots att bostadsbyggandet under de senaste åren legat på en jämförelsevis hög nivå är underskottet på bostäder fortfarande stort, särskilt i de större städerna. Härtill kommer, som på ett övertygande sätt påvisats i motionerna I: 96 och II: 119, att efterfrågan efter bostäder av allt att döma kommer att öka under 1960-talet. Det i dessa motioner tecknade perspektivet över den sannolika utvecklingen av bostadsmarknadsläget under 1960-talet ger vid handen, att en bostadsproduktion på 70 000 lägenheter per år är otillräcklig för att bostadsbristen skall avvecklas. En ytterligare ökning av bostadsbyggandet måste eftersträvas, varvid man bör sikta mot en bostadsproduktion av storleksordningen ca 80 000 lägenheter.

Ett så omfattande bostadsbyggnadsprogram förutsätter emellertid ett ökat sparande, inte minst inom bostadsområdet. Utskottet tillstyrker i annat sammanhang åtgärder ägnade att verka i denna riktning, innebärande något ökade insatser från dem som vill ha bostad. Det är enligt utskottets mening bättre att det skapas möjligheter för alla bostadssökande att få lägenhet, än att det ställes ett otillräckligt antal lägenheter till förfogande på gynnsamma villkor till en del, medan andra får vänta i bostadsköerna.

Inom bostadsproduktionen har under senare år väsentliga rationaliseringsframsteg skett. En sådan rationalisering fortgår alltjämt och bereder väg för ett ökat bostadsbyggande vid oförändrad insats av produktionsresurser. Det gäller att verka för att dessa rationaliseringsframsteg med skäligen snabbhet påverkar produktionskostnaderna och således kommer konsumenterna till godo. Härigenom blir det möjligt att successivt avveckla de generella bostadssubventionerna utan att relationerna hyra/inkomst försämrars. Vi anser, att de statliga byggnadsorganen bör ta upp dessa frågor till diskussion med berörda parter på arbetsmarknaden. Det bör också undersökas vilken inverkan det under några år tillämpade systemet med lånetak haft på kostnadsutvecklingen och på bostadsproduktionens kvalitet.

Utskottet finner, att de av departementschefen föreslagna medelsramarna för nästa budgetår kan godtagas. I annat sammanhang tillstyrker utskottet emellertid förslag om viss sänkning av lånegränserna för hyreshus. Ett bifall till detta förslag innebär, att bostadsbyggnadsprogrammet

för nästa år kan höjas från 70 000 lägenheter till ca 72 000 utan ändring av låneramarna.

I motionerna I: 96 och II: 119 framhålls, att särskilt på mindre platser där bostadsbristen håller på att avvecklas är risken stor för att ett fortsatt forcerat byggande av stora hyreshus kan visa sig vara en felinvestering. Det allmänna kan i en framtid få vidkännas betydande förluster om det produceras ett överskott av stora hyreshus belånade till 100 % av byggnadskostnaden. Även av det skälet bör småhusbyggandet erhålla en växande andel av den totala byggnadsvolymen. Utskottet delar motionärernas mening i detta avseende.

Yrkandena i motionerna I: 54 och II: 36 avstyrkes.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»1. beträffande produktionsnivån inom bostadsbyggandet i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 337 och II: 396 samt med bifall till motionerna I: 96 och II: 119 ävensom med avslag å motionerna I: 429 och II: 502 samt I: 54 och II: 36, förstnämnda sex motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

2) beträffande bostadsproduktionens inriktning

a) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka ansett att *dels* utskottets yttrande fr. o. m. det stycke på s. 27, som börjar med »Utskottet anser», t. o. m. det stycke på s. 28, som slutar med »och II: 493», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet delar de i motionerna I: 96 och II: 119, I: 429 och II: 502 samt I: 439 och II: 493 framförda synpunkterna på efterfrågeutvecklingen inom bostadsområdet under 1960-talet. Förbättrade kommunikationer och ökad fritid kommer att medföra större möjligheter att välja bostad och bostadsmiljö utan att den omedelbara närheten till arbetsplatsen behöver vara avgörande. Standardstegringen kommer att ge allt fler möjlighet att finansiera större lägenheter. Därmed ökas också möjligheterna att ekonomisera ett eget hem. Enfamiljshuset är dessutom en lämplig bostadsform för barnfamiljer. Allt detta gör att man kan räkna med en ökad efterfrågan efter egnahem samt rad- och kedjehus.

Det är angeläget att denna efterfrågan tillgodoses, varför småhusbyggandet redan nu bör få en större andel av den totala bostadsproduktionen. Avvägningen mellan hyreshus och egnahem beror emellertid i hög grad även på kommunala avgöranden och på den lokala planeringen. Utskottet tillstyrker därför det i ovannämnda motioner framförda förslaget om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t framhåller att småhusbyggandet bör erhålla en större andel av bostadsproduktionen samt att de

statliga byggnadsorganen bör få i uppdrag att söka intressera kommunerna för en sådan inriktning av planeringsarbetet att tillräckligt med exploateringsfärdig mark ställes till förfogande för småhusbebyggelse.

En särskild stimulans skulle småhusbyggandet få vid ett genomförande av det skattefria sparande för sådant ändamål som i annat sammanhang påyrkats.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»2. beträffande bostadsproduktionens inriktning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 96 och II: 119, I: 429 och II: 502 samt I: 439 och II: 493, förstnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Ivar Johansson, Per Jacobsson, Lundström, Thorsten Larsson, Widén, Eliasson* i Sundborn, fröken *Elmén*, herrar *Wedén, Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att

dels utskottets yttrande fr. o. m. det stycke på s. 27, som börjar med »Utskottet anser», t. o. m. det stycke på s. 28, som slutar med »och II: 493», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet delar de i motionerna I: 96 och II: 119, I: 429 och II: 502 samt I: 439 och II: 493 framförda synpunkterna på efterfrågeutvecklingen inom bostadsområdet under 1960-talet. Förbättrade kommunikationer och ökad fritid kommer att medföra större möjligheter att välja bostad och bostadsmiljö utan att den omedelbara närheten till arbetsplatsen behöver vara avgörande. Standardstegringen kommer att ge allt fler möjlighet att finansiera större lägenheter. Därmed ökas också möjligheterna att ekonomisera ett eget hem. Enfamiljshuset är dessutom en lämplig bostadsform för barnfamiljer. Allt detta gör att man kan räkna med en ökad efterfrågan efter egna hem samt rad- och kedjehus.

Det är angeläget att denna efterfrågan tillgodoses, varför småhusbyggandet redan nu bör få en större andel av den totala bostadsproduktionen. Avvägningen mellan hyreshus och egna hem beror emellertid i hög grad även på kommunala avgöranden och på den lokala planeringen. Utskottet tillstyrker därför det i ovannämnda motioner framförda förslaget om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t framhåller, att småhusbyggandet bör erhålla en större andel av bostadsproduktionen samt att de statliga byggnadsorganen bör få i uppdrag att söka intressera kommunerna för en sådan inriktning av planeringsarbetet att tillräckligt med exploateringsfärdig mark ställes till förfogande för småhusbebyggelse.

Utskottet anser också, att en förbättring av lånemöjligheterna för enfamiljshus bör övervägas, främst genom en höjning av lånetaket, då det synes bli allt svårare för egna hemsbyggarna att hålla sig under detsamma.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»2. beträffande bostadsproduktionens inriktning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 439 och II: 493 ävensom med bifall till motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 429 och II: 502, sistnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

3) av herrar *Ivar Johansson, Per Jacobsson, Lundström, Thorsten Larsson, Widén, Eliasson* i Sundborn, fröken *Elmén*, herrar *Wedén, Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande den arbetsmarknadspolitiska prövningen i enskilda egnahemslåneärenden ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 28, som börjar med »I anledning» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkande», bort ha följande lydelse:

»I anledning av yrkandet i motionerna I: 429 och II: 502 att den arbetsmarknadspolitiska prövningen skall upphöra i fråga om enskilda egnahemslåneärenden vill utskottet framhålla följande. De långivande organens prövning av låneärendena och den praktiska tillämpningen av riksdagens tidigare gjorda uttalanden i detta avseende får ej vara sådan att den missgynnar landsbygdens bostadsproduktion. En bedömning av fastighetens kreditvärde måste givetvis ske ur olika synpunkter, men någon prövning därutöver ur konjunktur- eller arbetsmarknadssynpunkt bör ej förekomma när det gäller långivning till egnahem.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»3. beträffande den arbetsmarknadspolitiska prövningen i enskilda egnahemslåneärenden i anledning av motionerna I: 429 och II: 502, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

4) beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet

a) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka ansett att dels utskottets yttrande på s. 29 fr. o. m. det stycke, som börjar med »Såsom framgått», t. o. m. det stycke, som slutar med »ifrågavarande motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet delar den uppfattning som framförts i motionerna I: 337 och II: 396 att man nu utan ytterligare dröjsmål bör gå över till ett kreditgarantisystem. Nuvarande ordning med staten såsom långivare för bostadsbyggandet har visat sig innebära en våldsamt påfrestning på statsfinanserna. Den har drivits till priset av en icke acceptabel statsupplå-

ning i riksbanken och affärsbankerna. Ett utbyte av långivningen till flerfamiljshus och egnahem mot kreditgarantier skulle, som motionärerna påpekat, vidare innebära en avlastning av förvaltningsuppgifter från statliga organ och dessutom en betydande förenkling för låntagaren själv.

En omläggning till kreditgarantisystem betyder inte i och för sig att man måste avstå från ränte- eller kapitalsubventionering därest sådan anses motiverad. Utskottet vill framhålla, att själva övergången till ett kreditgarantisystem icke behöver medföra några svårigheter för de personer, som redan sökt lån för byggande av flerfamiljshus eller egnahem. Staten har alltid möjlighet att se till att lånemedel i erforderlig utsträckning står till förfogande. Utskottet som sålunda tillstyrker yrkandena i motionerna I: 337 och II: 396 om övergång från statlig bostadslångivning till ett kreditgarantisystem fr. o. m. den 1 juli 1961 är medvetet om att förslaget aktualiserar vissa författningsändringar. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t utan dröjsmål förelägger riksdagen förslag till sådana ändringar.

Såsom en följd härav förordar utskottet även bifall till yrkandena i motionerna I: 337 och II: 396 om att fr. o. m. den 1 juli 1961 varken preliminära beslut skall meddelas angående lån från lånefonden för bostadsbyggande eller anslag anvisas till samma fond.

Utskottet biträder motionärernas förslag att för erhållande av kreditgaranti skall erläggas en engångsavgift av 0,5 %.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»4. beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet i anledning av motionerna I: 337 och II: 396 ävensom med avslag å motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 429 och II: 502, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Ivar Johansson, Per Jacobsson, Lundström, Thorsten Larsson, Widén, Eliasson* i Sundborn, fröken *Elmén*, herrar *Wedén, Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att

dels utskottets yttrande på s. 29 fr. o. m. det stycke, som börjar med »Såsom framgått», t. o. m. det stycke, som slutar med »ifrågavarande motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vad gäller motionerna I: 337 och II: 396 vill utskottet hänvisa till vad utskottet tidigare anfört med anledning av motsvarande yrkande (utl. 1959 nr 49, s. 32).

I anledning av yrkandena i motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 429 och II: 502 vill utskottet erinra om att det vid 1959 års riksdag i sitt av riksdagen godkända utlåtande förordade en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan. Det må också erinras om att såväl bostadspolitiska utred-

ningen som besparingsutredningen föreslagit, att åtgärder snarast vidtages för att ersätta den statliga långivningen till bostadsbyggandet med ett kreditgarantisystem. Utskottet delar denna uppfattning och förutsätter, att spørgsmålet toges upp till prövning så att förslag kan föreläggas 1962 års riksdag. Frågan bör prövas från utgångspunkten att kreditgarantivning skall omfatta både flerfamiljshus och småhus.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»4. beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet i anledning av motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 429 och II: 502 ävensom med avslag å motionerna I: 337 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännva vad utskottet anför;>

5) av herrar *Ivar Johansson, Per Jacobsson, Lundström, Thorsten Larsson, Widén, Eliasson* i Sundborn, fröken *Elmén*, herrar *Wedén, Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande framställda yrkanden om utredning i syfte att åstadkomma sänkta bostadskostnader i nya hus ansett att

dels utskottets yttrande på s. 30 fr. o. m. det stycke, som börjar med »Bostadsefterfrågan och», t. o. m. det stycke, som slutar med »framförda yrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet finner den i motionerna I: 425 och II: 501 framförda tanken på en värdesäkring av bostadskrediterna värd beaktande. Eftersom räntan på värdesäkrade lån skulle komma att ligga lägre än räntan på lån utan värdebeständighetsgaranti, skulle som motionärerna framhåller resultatet bli mindre kännbara hyres- och bostadskostnader. En mera allmän användning av denna låneform skulle också bidra till en utjämning av bostadskostnaderna i likvärdiga fastigheter uppförda vid olika tidpunkter. Utskottet, som ej tagit ställning till den metod för värdesäkring av bostadslån som antydes i motionerna, delar alltså motionärernas mening att en utredning beträffande införande av värdebeständiga bostadslån bör företagas.

Likaledes bör enligt utskottets mening frågan om ändrade amorteringsregler tagas upp till behandling. Därvid bör de i motionerna aktualiserade frågorna angående amorteringsbestämmelserna för äldre fastighetslån samt amorteringarnas höjd under olika tidpunkter av bostadslånens löptid prövas.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»5. beträffande framställda yrkanden om utredning i syfte att åstadkomma sänkta bostadskostnader i nya hus i anled-

ning av motionerna I: 338 och II: 518 samt I: 425 och II: 501 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännna vad utskottet anfört;»

6) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng, Wedén och Cassel*, vilka beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 33, som börjar med »Utskottet har» och slutar med »avstyrkes därför», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner i likhet med motionärerna, att kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag, vilka ju arbetar praktiskt taget utan eget startkapital, skall ha skyldighet att handha dem anförtrodda statliga medel under enahanda redovisningsansvar som egentliga statsorgan samt att upphandlingskungörelsens bestämmelser vid infordrande, prövning och antagande av anbud fördenskull skall gälla även dylika företag. Utskottet tillstyrker sålunda förevarande motionsyrkande.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»8. beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag med bifall till motionerna I: 458 och II: 507 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännna vad utskottet anfört;»

7) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng, Wedén och Cassel*, vilka beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämställda företag och andra ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 33, som börjar med »Förslag av» och slutar med »utskottet motionerna», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner, att motionärerna anfört bärande skäl för att ålägga såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretag redovisningsskyldighet för sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt de för fonduppbyggningen tillämpade principerna. Genom fortlöpande uppgifter, som utan större omgång kan sammanställas av befintlig personal hos såväl uppgiftslämnare som mottagare, kan riksdagen erhålla underlag för bedömning av behovet av framtida stöd till bostadsproduktionen inom dessa företag. De uppgifter, som i motionerna föreslås skola lämnas till statens hyresråd, är väl ägnade att underlätta en enhetlig hyressättning för olika slag av fastigheter. Utskottet tillstyrker sålunda förevarande motionsyrkanden.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»9. beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämställda företag och andra med bifall till motionerna I: 517 och II: 603 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

8) beträffande bestämmelserna om ränteeftergift

a) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka ansett att *dels* utskottets yttrande fr. o. m. det stycke på s. 34, som börjar med »Utskottet vill», t. o. m. det stycke på s. 35, som slutar med »och II: 390», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Enligt utskottets mening bör generella räntesubventioner inte ingå såsom ett varaktigt led i bostadspolitiken. Utskottet vill erinra om att den av Kungl. Maj:t föreslagna räntegarantien innebär att skattebetalarna för varje ny produktionsårgång av fastigheter vid nu rådande ränteläge belastas med ytterligare ca 40 milj. kronor. Kostnaden stiger alltså mycket snabbt och kommer redan för nästa budgetår att uppgå till 260 milj. kronor.

I motionerna I: 337 och II: 396 har föreslagits, att räntegarantien helt skall upphöra beträffande lån som stått ute 10 år eller mera. Utskottet biträder detta förslag under erinran om att nuvarande ordning är ägnad att starkt öka hyressplittringen i fastigheter med fullt jämförlig standard. Vidare har samma motionärer föreslagit, att räntegaranti, avseende räntor å underliggande lån som hänför sig till tiden fr. o. m. den 1 januari 1961, skall grundas på en räntesats av 5 % för hus påbörjade före utgången av 1957 och till 4,5 % för senare påbörjade hus. Med hänsyn till att räntan för de statliga bostadslånen är bunden vid 3 % för fastigheter påbörjade före 1958 men utgår med 4 % för senare påbörjade hus finner utskottet denna differentiering av räntan å de underliggande lånen väl avvägd. Även den av motionärerna föreslagna räntegarantien innebär en icke obetydlig subvention men synes utskottet det oaktat för det närvarande kunna godtagas. Genom de förordade åtgärderna skulle statens utgifter för räntegarantier minskas med ca 155 milj. kronor för budgetåret 1961/62 och ca 170 milj. kronor för budgetåret 1962/63.

Utskottet tillstyrker alltså motionerna I: 337 och II: 396 i denna del. Härav följer att utskottet icke ansluter sig till de förslag rörande en avveckling av ränteeftergifterna som framförts i motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 333 och II: 390. Ej heller finner sig utskottet bära biträda förslaget i motionerna I: 96 och II: 119 med avseende å ersättande av räntesubventionerna med ett enhetligt schablonbidrag.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»11. beträffande bestämmelserna om ränteeftergift med bifall till motionerna I: 337 och II: 396 ävensom i anledning av motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 333 och II: 390, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Per Jacobsson, Lundström, Widén*, fröken *Elmén*, herrar *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att

dels utskottets yttrande fr. o. m. det stycke på s. 34, som börjar med »Utskottet vill», t. o. m. det stycke på s. 35, som slutar med »och II: 390», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet som anser att en viss successiv avveckling av det generella bostadsstödet bör äga rum, kan inte biträda Kungl. Maj:ts förslag beträffande ränteeftergifterna. Det finns emellertid enligt utskottets mening anledning att gå varsamt fram vid avvecklingen av det generella bostadsstödet. Drastiska ändringar i finansieringsvillkoren kan beräknas hämma bostadsbyggandet. Det i motionerna I: 96 och II: 119 framlagda förslaget, som helt ansluter sig till besparingsutredningens enhälliga förslag, anser utskottet väl avvägt. Förslaget innebär att räntan på underliggande krediter fr. o. m. den 1 januari 1961 höjes med 0,5 % för hus som påbörjats före den 1 januari 1958. Härigenom uppnås en besparing i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag, som för nästa budgetår kan beräknas uppgå till 25 milj. kronor och för därpå följande budgetår till 50 milj. kronor.

I motionerna I: 96 och II: 119 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära förslag till nästa års riksdag innebärande att räntesubventionerna ersättes med ett schablonbidrag. Detta schablonbidrag bör utgå med samma belopp även om lånen nedamorterats, härigenom stimuleras låntagarna till extra amorteringar på bottenlånen. För att även extra amorteringar på de statliga lånen skall bli ekonomiskt fördelaktiga, bör tertiär- och egnahemslåneräntan höjas så att den motsvarar marknadsräntan och hela stödet koncentreras till ett enhetligt schablonbidrag, vilket bör avvägas så att det i genomsnitt inkluderar det stöd man vill ge såväl i form av ränteeftergifter på bottenlånen som i form av nedsatt ränta på de statliga lånen. Detta schablonbidrag bör utgå med samma belopp till olika företagsformer varigenom konkurrensvillkoren blir mera likvärdiga.

Utskottet, som delar motionärernas uppfattning att en sådan utformning av det statliga bostadsstödet skulle stimulera till frivilligt sparande inom bostadssektorn, tillstyrker förslaget. De i motionerna I: 337 och II: 396 samt I: 333 och II: 390 framförda förslagen om ändringar i ränteeftergifterna kan utskottet inte tillstyrka.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»11. beträffande bestämmelserna om ränteeftergift med bifall till motionerna I: 96 och II: 119 ävensom i anledning av motionerna I: 333 och II: 390 samt I: 337 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

c) av herrar *Ivar Johansson, Thorsten Larsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 35, som börjar med »Frågan om» och slutar med »och II: 390», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Även om sålunda utskottet hyser vissa betänkligheter synes dock en uppjustering av den garanterade räntan vara nödvändig i avsikt att motverka eljest ständigt starkt stegrade anslagskrav för ränteeftergifter. Härvid synes en uppjustering av räntesatserna i enlighet med vad som föreslagits i motionerna I: 333 och II: 390 vara lämplig varför utskottet tillstyrker motionerna i denna del.

Den i motionerna I: 96 och II: 119 behandlade frågan om ersättande av räntesubventionerna med ett schablonbidrag synes utskottet lämpligen böra prövas i ett större sammanhang, när utformningen av det statliga bostadsstödet mera allmänt omprövas.

Utskottet avstyrker sålunda nu behandlade yrkanden i motionerna I: 337 och II: 396 samt I: 96 och II: 119.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»11. beträffande bestämmelserna om ränteeftergift med bifall till motionerna I: 333 och II: 390 ävensom i anledning av motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 337 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

9) av herrar *Ivar Johansson, Thorsten Larsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande höjning av inkomststrecket för räntefritt stående förbättringslån ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 37, som börjar med »Genom beslut» och slutar med »avstyrkes motionerna», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Även om inkomstgränsen för räntefritt stående förbättringslån höjdes år 1959 från 5 000 kronor till 6 000 kronor beskattningsbar inkomst synes det utskottet lämpligt att nu ytterligare höja inkomstgränsen något. Härvid vill utskottet framhålla, att förbättringslån endast kan beviljas efter behovsprövning men att stort behov i vissa fall kan föreligga av att någon del av lånet utgör räntefri stående del, även vid högre inkomstgräns än den

nuvarande. Utskottet vill därför på så sätt föreslå bifall till motionerna I: 426 och II: 505, att inkomstgränsen för räntefri stående del av förbättringslån höjes till 7 000 kronor beskattningsbar inkomst.

Vad gäller yrkandet i samma motioner om en mera allmän omprövning av förbättringsstödet i avsikt att utvidga och förbättra detsamma anser utskottet att denna fråga bör prövas vid en allmän översyn av stödet åt småhusbyggandet, vilken översyn utskottet förutsätter snarast kommer till stånd.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»18. beträffande höjning av inkomststrecket för räntefritt stående förbättringslån i anledning av motionerna I: 426 och II: 505, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

10) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande räntesatsen för förbättringslån ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 37, som börjar med »Utskottet har» och slutar med »avstyrkes därför», bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser i likhet med motionärerna, att räntan på förbättringslån som avser hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958 bör höjas. Då utskottet vidare finner det lämpligt att därvid tillämpas samma räntesats som för statliga egnahemslån — av utskottet i annat sammanhang föreslagna till 5 % — tillstyrkes motionsyrkandet. Ränteinkomsten kan beräknas till ca 2 milj. kronor per år.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»20. beträffande räntesatsen för förbättringslån med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

11) av herrar *Ivar Johansson, Thorsten Larsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande utredning om ändring av bestämmelserna om ränteeftergift för egnahem ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 38, som börjar med »I avvaktan» och slutar med »avstyrkes sålunda», bort ha följande lydelse:

»Då det är angeläget att egnahemsbyggandet främjas, anser utskottet att den av motionärerna väckta frågan bör komma under övervägande i samband med en utredning om ett inkomstprövat stöd åt egnahemsbyggandet»,

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»23. beträffande utredning om ändring av bestämmelserna om ränteeftergift för egnahem i anledning av motionerna I: 429 och II: 502, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

12) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande räntesatsen för egnahemslån ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 38, som börjar med »Under erinran» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkande», bort ha följande lydelse:

»I nuvarande ränteläge kan staten icke upptaga långfristiga lån mot lägre ränta än i varje fall 5 %. Att staten under sådana omständigheter bedriver utlåning till räntor som så kraftigt understiger statens egna lånekostnader som den av Kungl. Maj:t föreslagna räntesatsen på 4 % kan utskottet inte godlaga. En räntesats på 5 % som motionärerna föreslagit innebär även den viss subventionering från statens sida. Utskottet finner sig böra stanna vid att föreslå en räntesats av 5 %. Utskottet tillstyrker alltså motionerna I: 337 och II: 396 i denna del.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»24. beträffande räntesatsen för egnahemslån med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

13) av herrar *Per Jacobsson, Ragnar Bergh, Svärd, Lundström, Widén, Staxäng*, fröken *Elmén*, herrar *Wedén, Cassel* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande återkrav av vissa räntefria stående delar av egnahemslån ansett att

dels utskottets yttrande på s. 39 fr. o. m. det stycke, som börjar med »Frågan om», t. o. m. det stycke, som slutar med »ifrågavarande motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Frågan huruvida tidigare utbetalade räntefria stående delar av egnahemslån skall återkrävas eller icke har kommit i ett nytt läge på grund av att kapitalsubventioner numera icke skall utgå till nyproducerade egnahem. Som besparingsutredningen framhöll blir skälen för uppsägning av äldre räntefria egnahemslån starkare om kapitalsubventionen till nya hus slopas, särskilt som egnahemslåneräntan och även byggnadskostnaderna var lägre för de äldre egnahemmen. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 337 och II: 396, innebärande att räntefria stående delar av egnahemslån, som beviljats under tiden 1948—1 juli 1953, skall fr. o. m. 1 juli 1961 förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet. Räntan bör fastställas till 4 % och amorteringstiden till 25 år. Ränteinkomsterna kan beräknas till ca 3 milj. kronor 1961/62 och 7 milj. kronor 1962/63.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»25. beträffande återkrav av vissa räntefria stående delar av egnahemslån med bifall till motionerna I: 337 och II: 396 samt I: 96 och II: 119, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännas vad utskottet anfört;»

14) av herrar *Ivar Johansson, Thorsten Larsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande förhöjning av ränteeftergift åt vissa egnahemslåntagare ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 39, som börjar med »Yrkandet i» och slutar med »II: 506 avstyrkes», bort ha följande lydelse:

»Förslagen i motionerna I: 436 och II: 506 bör övervägas i samband med en utredning om ett inkomstprövat stöd till egnahemsbyggandet.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»26. beträffande förhöjning av ränteeftergift åt vissa egnahemslåntagare i anledning av motionerna I: 436 och II: 506 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännas vad utskottet anfört;»

15) av herrar *Ivar Johansson, Thorsten Larsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka beträffande utredning angående inkomstprövat stöd vid egnahemsbyggande ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 39, som börjar med »Motsvarande yrkande» och slutar med »avstyrkes alltså», bort ha följande lydelse;

»Egnahemsbyggandets stora värde ej blott som boendeform och miljö utan även som sparstimulans, gör att det bör övervägas om ej någon form av stöd, som går längre än stödet till produktion av flerfamiljshus, bör övervägas då det gäller egnahemsbyggandet. Utskottet vill därför ansluta sig till vad som föreslagits i motionerna I: 426 och II: 505 vad gäller utredning om inkomstprövat stöd åt egnahemsbyggandet. Vid denna utredning bör även övervägas de av utskottet i det föregående behandlade förslagen i motionerna I: 425 och II: 502 beträffande finansieringsvillkoren och i motionerna I: 436 och II: 506 angående ränteeftergiftens storlek för vissa egnahem. Utskottet vill understryka angelägenheten av att ifrågasvarande utredningsarbete bedrivs skyndsamt så att förslag kan föreläggas 1962 års vårriksdag. Sistnämnda gäller även vad utskottet tidigare anfört om höjning av lånetaket för egnahem.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»27. beträffande utredning angående inkomstprövat stöd vid egnahemsbyggande i anledning av motionerna I: 426 och II: 505, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

16) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande räntesatsen för tertiärlån ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 39, som börjar med »I enlighet» och slutar med »avstyrkes yrkandet», bort ersättas med text av följande lydelse:

»För att statens utgifter för det generella bostadsstödet skall kunna begränsas är det nödvändigt att tertiärlåneräntan bestämmas så att den någorlunda motsvarar statens egna kostnader. På grund av tidigare gällande bestämmelser kan ränteändring endast avse hus påbörjade fr. o. m. den 1 januari 1958. Beträffande dessa förordar utskottet höjda räntesatser för tid fr. o. m. den 1 januari 1961. Räntesatsen bör i den mån tertiärlånen icke överstiger 85 % av belåningsvärdet sättas till 5,5 %. För 'topplånet', det som ligger över 85 % av belåningsvärdet, bör räntesatsen vara 6 %. Denna höjning av räntan å tertiärlånen kan jämte den ovan förordade höjningen beträffande egnahemslånen beräknas tillföra staten en inkomstökning på 12 milj. kronor för budgetåret 1961/62 och 15 milj. kronor för budgetåret 1962/63.

Att räntesatsen när det gäller tertiärlånen här föreslås ligga 0,5 % högre än såvitt avser egnahemslånen motiveras därav att den räntegaranterade bottenlånegivningen för egnahem endast sträcker sig till 50 %, medan den för flerfamiljshus uppgår till 70 % av belåningsvärdet.

Utskottet tillstyrker alltså motionerna I: 337 och II: 396 i denna del.»
dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»29. beträffande räntesatsen för tertiärlån med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

17) beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid

a) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka ansett att *dels* det stycke i utskottets yttrande på s. 40, som börjar med »Denna lånefråga» och slutar med »motionsyrkanden avstyrkes», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet har ovan förordat, att den statliga bostadslångivningen skall fr. o. m. den 1 juli 1961 ersättas med ett kreditgarantisystem. Därest detta förslag icke vinner riksdagens bifall bör enligt utskottets mening justeringar ske beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid.

En sänkning av lånegränserna för flerfamiljshus föreslogs redan av bostadspolitiska utredningen. En sådan ändring skulle innebära att låne-ramar och anslag räckte till ett större antal lägenheter. Samtidigt skulle ett ökat sparande tillskapas, vilket utskottet anser synnerligen önskvärt. Vidare skulle därigenom en konkurrens mellan olika företagsformer på mer likartade villkor åstadkommas. Utskottet finner för sin del yrkandena i motionerna I: 337 och II: 396 välmotiverade och föreslår att däri nämnda lånegränser tillämpas beträffande tertiärlån till vilka tillstånd lämnas tidigast den 1 juli 1961. Till den del tertiärlånen överstiger 85 % bör de såsom framhållits i motionerna I: 337 och II: 396 amorteras på 25 år.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»30. beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid med bifall till motionerna I: 337 och II: 396 samt i anledning av motionerna I: 96 och II: 119, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Per Jacobsson, Lundström, Widén, fröken Elmén, herrar Wedén och Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 40, som börjar med »Denna lånefråga» och slutar med »motionsyrkanden avstyrkes», bort ersättas med text av följande lydelse:

»En sänkning av lånegränserna för flerfamiljshus i enlighet med yrkandena i motionerna I: 96 och II: 119 föreslogs redan av bostadspolitiska utredningen. Förslaget innebär, att tertiärlånets övre gräns för fastigheter som påbörjas efter den 1 juli 1961 sänks till 97 % för företagsformer som nu får låna upp till 100 % samt till 92 % för kooperativa företagsformer som nu får låna upp till 95 %. En sådan ändring innebär, att låneramar och anslag räcker till ett större antal lägenheter samt att ett ökat sparande tillskapas. Vidare skulle konkurrensen mellan olika företagsformer för-siggå på mera likvärdiga villkor. Utskottet finner därför motionsyrkandena välmotiverade och föreslår att de nya lånegränserna tillämpas beträffande flerfamiljshus som påbörjas tidigast 1 juli 1961. Övriga motionsyrkanden beträffande ändring av lånegränserna kan utskottet inte tillstyrka.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»30. beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid med bifall till motionerna I: 96 och II: 119 samt i anledning av motionerna I: 337 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

18) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande uttagande av en särskild förvaltningsavgift å statliga bostadslån ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 41, som börjar med »Förra årets» och slutar med »utskottet förslaget», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner motionärernas yrkande om en särskild förvaltningsavgift, avsedd att täcka åtminstone huvuddelen av statens låneomkostnader och risker, välmotiverat och tillstyrker därför detsamma.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»33. bifalla i motionerna I: 337 och II: 396 framställt yrkande om uttagande av en särskild förvaltningsavgift å statliga bostadslån;»

19) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande förräntning av vissa tidigare uppsagda tillägglån ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 42, som lyder »Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag», bort ha följande lydelse:

»Utskottet noterar med tillfredsställelse, att Kungl. Maj:t nu föreslagit förräntning av vissa tidigare uppsagda tillägglån, som hittills varit räntefria. Enligt utskottets mening bör emellertid riksdagen beträffande dessa lån gå något längre än Kungl. Maj:t för avveckling av subventioneringen. Härutinnan delar utskottet den uppfattning som kommit till synes i motionerna I: 337 och II: 396. Samtliga tillägglån som enligt beslut av 1953, 1957 och 1959 års riksdagar gjorts amorteringspliktiga hör alltså för tid fr. o. m. den 1 januari 1961 förräntas efter den räntesats utskottet ovan förordat för tertiärlån upp till 85 % av belåningsvärdet, d. v. s. 5,5 %.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»36. beträffande förräntning av vissa tidigare uppsagda tillägglån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

20) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande uppsägning av vissa ränte- och amorteringsfria delar av tillägglån till förräntning och amortering ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 42, som börjar med »Härav följer» och slutar med »övriga delar», bort ha följande lydelse:

»Vidare bör tillägglån, som avser hus påbörjade före den 1 januari 1958, till den del de icke tidigare är amorteringspliktiga, göras amorteringspliktiga fr. o. m. den 1 juli 1961 och förräntas efter 5,5 %. Amorteringstiden bör även här vara 25 år. De ändringar i förevarande avseende som utskottet

sålunda förordar skulle öka statens ränteinkomster med ca 35 milj. kronor per år.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»37. beträffande uppsägning av vissa ränte- och amorteringsfria delar av tilläggsån till förräntning och amortering med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

21) beträffande anslag till ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.

a) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka under förutsättning av bifall till den med 8 a) betecknade reservationen ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 42, som börjar med »Motionsyrkandena är» och slutar med »av medelsbehovet», bort ha följande lydelse:

»Vad utskottet ovan förordat rörande reducering av ränteeftergifterna innebär en minskning av medelsbehovet med 155 000 000 kronor, varför utskottet förordar att anslaget uppföres med 105 000 000 kronor.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»39. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 333 och II: 390 ävensom med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kronor;»

b) av herrar *Per Jacobsson, Lundström, Widén*, fröken *Elmén*, herrar *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under förutsättning av bifall till den med 8 b) betecknade reservationen ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 42, som börjar med »Motionsyrkandena är» och slutar med »av medelsbehovet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet har i annat sammanhang föreslagit ändringar i villkoren för ränteeftergifter, som för nästa budgetår minskar statens utgifter för detta ändamål med 25 000 000 kronor. Anslaget till *Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.* bör därför för budgetåret 1961/62 uppföras med 235 000 000 kronor.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»39. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 333 och II: 390 samt I: 337 och II: 396 ävensom med bifall till motionerna I: 96 och II: 119, samtliga motioner såvitt

nu är i fråga, till *Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 235 000 000 kronor;»

c) av herrar *Ivar Johansson, Thorsten Larsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka under förutsättning av bifall till den med 8 c) betecknade reservationen ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 42, som börjar med »Motionsyrkandena är» och slutar med »av medelsbehovet», bort ha följande lydelse:

»Vad utskottet ovan förordat rörande ändringar av villkoren för ränteeftergifter medför en minskning av medelsbehovet med ca 70 000 000 kronor. Anslaget bör alltså uppföras med 190 000 000 kronor.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»39. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 96 och II: 119 samt I: 337 och II: 396 ävensom med bifall till motionerna I: 333 och II: 390, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Ränteeftergifter å vissa bostadslån m. m.* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 190 000 000 kronor;»

22) beträffande ramen för preliminära beslut angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande

a) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka under förutsättning av bifall till den med 17 a) betecknade reservationen ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 43, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »berörda motionsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill, med åberopande av sitt förslag att lånegränserna för tertiärlån skall sänkas, tillstyrka det i motionerna I: 337 och II: 396 framlagda förslaget om en ram för preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, å 900 000 000 kronor. Någon minskning i antalet lägenheter i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag innebär detta icke.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»44. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 337 och II: 396 ävensom med avslag å motionerna I: 429 och II: 502, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, medgiva att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 900 000 000 kronor;»

b) av herrar *Per Jacobsson, Lundström, Widén*, fröken *Elmén*, herrar *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att det stycke i utskottets yttrande på s. 43, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »berörda motionsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»Utskottet, som i det föregående tillstyrkt förslag om ändringar av lånegränserna som innebär att den av Kungl. Maj:t föreslagna ramen för preliminära beslut räcker för viss ökning av bostadsbyggandets storlek i förhållande till den av Kungl. Maj:t angivna siffran, biträder Kungl. Maj:ts beräkning av ramen och avstyrker berörda motionsyrkanden.»

23) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Starving* och *Cassel*, vilka beträffande avlöningsstat för bostadsstyrelsen m. m. ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 43, som börjar med »Utskottet godtager» och slutar med »motionsyrkanden avstyrkes», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner i likhet med motionärerna nödvändigt, att den byråkrati som har byggts upp för att handha de bostadspolitiska uppgifterna blir föremål för en kraftig beskärning. Vid bifall till utskottets förslag om införande av ett kreditgarantisystem blir möjligheterna att begränsa de centrala och regionala organen i hög grad förbättrade. Utskottet tillstyrker alltså de i motionerna I: 337 och II: 396 framställda förslagen rörande avlöningsstater för bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna ävensom motionärernas förslag rörande anslag till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»50. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga,

a) godkänna följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 120 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	39 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	1 480 800
4. Ersättning till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	15 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	659 300
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	68 500

Summa kronor 3 383 000 ;

b) till *Bostadsstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 383 000 kronor;»

24) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna m. m. ansett att nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»52. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga,

a) godkänna följande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	885 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	127 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	2 290 000
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	280 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	908 700
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	71 200
Summa kronor	4 562 000 ;

b) till *Länsbostadsnämnderna: Avlöningar* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 562 000 kronor;»

25) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande bostadsstyrelsens omkostnadsanslag ansett att nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»53. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, till *Bostadsstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 296 000 kronor;»

26) av herrar *Ragnar Bergh, Svärd, Staxäng* och *Cassel*, vilka beträffande länsbostadsnämndernas omkostnadsanslag ansett att nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»54. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 337 och II: 396, såvitt nu är i fråga, till *Länsbostadsnämnderna: Omkostnader* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 591 000 kronor;»